

UK Pedagogická fakulta

Katedra občanské výchovy a filosofie

Diplomová práce

Vývoj Strany zelených v ČR v letech 2000–2007

Autor: Jiří Tejkal

Vedoucí DP: PhDr. Josef Straceny, CSc.

Rok: 2009

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Vývoj Strany zelených v ČR v letech 2000-2007 vypracoval samostatně s použitím pramenů uvedených v bibliografii.

V Praze 4. 4. 2009

Obsah

Úvod	s. 5
1.0 Politické strany	s. 8
1.1 Stranické systémy	s. 15
1.2 Volební systém	s. 16
1.3 Volební chování	s. 16
2.0 Strana zelených v letech 1989–2001	s. 19
2.1 Strana Zelených v letech 2002–2005	s. 21
2.2 Strana zelených v letech 2005–2007	s. 34
3.0 Porovnání programů Strany zelených z let 2002, 2003 a 2006	s. 50
4.0 Strana zelených a její kontakty se zahraničím	s. 65
5.0 Využití DP v didaktice	s. 70
6.0 Závěr	s. 72
7.0 Resumé	s. 75
8.0 Použitá literatura	s. 77

Úvod

Název mé diplomové práce zní Vývoj Strany zelených v ČR v letech 2000-2007. Téma jsem si zvolil z několika důvodů. Za prvé, politika a politologie patří mezi mé dlouholeté koníčky, proto jsem ve výběru diplomního předmětu na katedře občanské výchovy a filosofie příliš dlouho neváhal. Za druhé: „zelená“ či ekologická politika je mi nejbližší a je pro mne nejsnazší se s ní identifikovat. Třetím hlavní důvodem pro sepsání této práce je fakt, že jsem se tomuto tématu věnoval již v ročníkové práci před dvěma lety. Měl jsme tedy určitý základní náhled na problematiku a rozpracovanou pramennou základnu.

Samotná diplomová práce je rozdělena do dvou částí - na část teoretickou a praktickou. V teoretické části se hodlám zabývat tématy jako politická strana, její vznik a fungování, dále politické systémy a jejich členění. Psát chci také o volebních systémech a volebním chováním. Každou podkapitolu vztáhnou konkrétně na Stranu zelených v ČR. Informace budou čerpány z odborných politologických publikací a statí, na které bude v textu odkazováno.

Druhá (praktická) část bude věnována konkrétně Straně zelených v ČR a dala by se rozdělit do několika menších celků. První z nich, obsahově nejrozsáhlejší, bude mapovat vývoj Strany zelených v ČR. Důraz je kladen na roky 2002-2007, kdy také tato strana získala na důležitosti. Odborných publikací k tomuto tématu a období je ale poskrovnu. Vycházet proto hodlám zejména z denního zpravodajství ČTK, dále z novinových článků, dokumentů strany samotné, z přístupné korespondence a z časopisů. Pokusím se též využít tiskového oddělení Strany zelených. Velmi důležitým pramenem pro mne bude

také internet. Pokusím se zkontaktovat přímé účastníky událostí, které budu popisovat, a zeptat se na jejich osobní názory.

Jednotlivé kapitoly nebude tvořeny pouze textem - rád bych využil tabulky, ukázel obrázky a grafy.

Velmi důležitá je kapitola, zabývající se porovnáváním politických programů, které ve sledovaném období Zelení vydali. Vývoj těchto programů bude doložení přímými citacemi z jednotlivých programů.

Kapitola neméně důležitá se bude věnovat vztahům českých Zelených a jejich zahraničních (zejména německých) politických sesterských stran. Zde hodlám mimo jiné využít zahraniční webové stránky.

Trochu oddělená, nikoli však nejméně důležitá, bude kapitola o možnostech didaktického užití mé diplomové práce. Jako výchozí publikace poslouží Rámcový vzdělávací program pro SŠ.

Asi žádná jiná politická strana v České republice nezažila takový vývoj jako Strana zelených ve sledovaném období 2002-2007. Na počátku roku 2002 byla slabou mimoparlamentní stranou. Ve volbách do Poslanecké sněmovny sice nedokázala překonat pětiprocentní hranici nutnou pro vstup do Poslanecké sněmovny Parlamentu české republiky (PSP ČR), avšak dosáhla na státní příspěvek. Další vývoj ve straně byl ovlivněn dvěma výraznými osobnostmi, Beránkem a Patočkou. Jakým způsobem se jim podařilo převzít moc ve straně a proč získali pro Zelené první úspěchy ve volbách, to jsou první otázky, na něž bych chtěl touto prací odpovědět.

Tři čtvrtě roku před volbami do PSP ČR v roce 2006 vystřídal Jana Beránka na předsednickém postu SZ Martin Bursík. Během několika měsíců dokázal stranu pozvednout, vytáhnout ji z politického „suterénu“ a sjednotit.

Zelení během tří měsíců od jeho nástupu do předsednické funkce překonali v průzkumech veřejného mínění 5% hranici nutnou pro vstup do Parlamentu. Jak se jim to podařilo (navíc za tak krátkou dobu), to je druhá otázka, která by měla být zodpovězena.

Ve volbách v roce 2006 se podařilo Straně zelených uspět a v Parlamentu získat 6 poslanců. Po dlouhotrvajících povolebních vyjednáváních vstoupili Zelení do vlády. Moje práce by měla také zodpovědět roli Zelených ve vyjednávání.

Za největší úkol své práce považují objasnění příčin raketového vzestupu Zelených, kdy se tato strana během jediného roku se dokázali stát z mimoparlamentní strany s podporou okolo 2 % voličů stranou parlamentní a vládní.

Datem vstupu Zelených do vlády moje práce končí, zejména proto, že kritické zhodnocení dalšího vývoje potřebuje delší časový odstup.

1.0

Politické strany

1.0.1

Definice

Co je to vlastně politická strana? Termín je to velmi široký, jeho přesné vymezení obtížné. Pro komplexní obrázek toho, co jsou politické strany, musíme uvést širší spektrum definic.

Politické strany jsou „specializované instituce, uzpůsobené politické soutěži. Jejich prostřednictvím je vytvářen potenciál ke sjednocení, artikulaci a přímému či nepřímému uplatnění zájmů v rozhodovacích procesech“ (Kunštát 2003, s. 14).

Jiná teorie hovoří o tom, že politická strana je „trvalá uspořádaná organizace, která se ve jménu určité ideologie snaží dobýt a vykonávat moc, ať už sama či v koalici“ (Novák 1997, s. 23).

Joseph La Palombara a Myron Weiner hovoří o tom, že politická strana je „trvalá organizace“ (Novák 1997, s. 22). Pod tímto pojmem si máme představit organizaci, která pravděpodobně přežije své současné vůdce.

V politických stranách se nejrozhodnějším způsobem odráží vůle lidu (Rouček 1993, s. 45).

Další definice hovoří o tom, že vedle zákonodárných sborů, vlády a byrokracie představují politické strany „hlavní strukturální složku politického systému“ (Kunštát 2006, s. 139).

Jan Outlý ve své knize *Strany a stát, volby a finance* tvrdí, že existencí a soutěží stran je podmíněn demokratický parlamentarismus (Outlý 2003, s. 10).

Politická strana se odlišuje od politického hnutí (to má volnější organizaci) i od zájmových skupin (ty mají poněkud obecnější záběr).

Není bez zajímavostí výše uvedený výčet doplnit citacemi „klasických“ definic politických stran z per známých politologů.¹

Edmund Burke uvádí, že politická strana je „seskupení lidí, kteří se spojují, aby společnými silami prosazovali národní zájem, a to na základě nějakého konkrétního principu, na němž se všichni shodují“.

Max Weber strany charakterizuje jako „dobrovolně vytvářené skupiny s cílem poskytnout svým předákům moc uvnitř skupin a aktivním členům možnosti prosazení věcných cílů nebo dosažení osobních výhod nebo obojího zároveň“.

Raymond Aron považuje strany za víceméně „organizovaná dobrovolná seskupení, která vyvíjejí víceméně stálou činnost, a ve jménu jistého pojetí obecného společenského zájmu se ucházejí o to, aby samy nebo v koalici převzaly funkce vlády“.

G. Sartori uvádí, že politická strana je „politická skupina, jež se účastní voleb a jež je jejich prostřednictvím schopna své kandidáty umístit do veřejných úřadů“.

1.0.2

Funkce a cíle politických stran

Obecnou funkci politických stran je formulace společných cílů a zájmů občanů a jejich sdružování. Primární funkcí stran je prosazování (veřejného či osobního) zájmu (Outlý 2003, s. 12).

Mezi další funkce politických stran patří například obsazování vedoucích funkcí či podpora aktivní účasti lidí na politickém životě (Křížkovský; Adamová 1992, s.

¹ Uvedené citace byly čerpány ze stránky www.upol.cz/fileadmin/user_upload/PFKatedry/politologie/PolitickeStrany.doc.

51). Dále můžeme hovořit o politické výchově společnosti, formování veřejného mínění a konečně tvorbě politických programů.

K nejviditelnějším funkcím politických stran ale patří vytváření vlády a správy (Novák 1997, s. 22).

Cíle politických stran bývají různé, zejména kvůli jejich rozdílnému zaměření. Obecně lze říci, že „politické strany mají za cíl dobýt moc nebo se podílet na jejím vykonávání“ (Novák 1997, s. 19).

Mezi další cíle stran patří snaha získat ve volbách co největší počet hlasů či uspokojení ambic svých představitelů - „dosažení osobní prestiže, angažovanosti“ (Outlý 2003, s. 12).

1.0.3

Typologie politických stran

Jednotlivé politické strany se od sebe v mnohém odlišují. Pro větší přehlednost byla zavedena určitá typologie jednotlivých stran dle různých kritérií. Obecně přijímané základní rozdělení politických stran podle „ideové orientace“ (Rouček 1993, s. 46) je na levici, pravici a střed.

Strany umístěné v levém politickém spektru hájí přirozená práva a zájmy nižších a středních vrstev společnosti, prosazují politickou a sociální rovnost. Pravicové strany kladou důraz na svobodu jedince, ochranu soukromého vlastnictví a odmítají výrazné zásahy státu do fungování ekonomiky. Strany umístěné v politickém středu nelze přesně definovat, protože kombinují myšlenky pravice i levice.

Pravolevé rozdělení ovšem nemusí být vždy vševypovídající. Proto Stein Rokkan a Seymour Martin Lipset vystoupili s teorií tzv. cleavages (Strmiska 2005, s. 25). Tato teorie se zabývá tím, jaká kritéria

jsou pro voliče důležitá. Patří sem například dimenze socioekonomická či náboženská. Pro voliče Zelených je pravděpodobně nejdůležitější dimenze postmateriální.

Další způsob dělení vyčleňuje strany s nějakým ideologickým zaměřením či bez něj. Ve druhém případě mluvíme o stranách ad hoc (účelových). Ideologií rozumíme propracovanou soustavu názorů, postojů, hodnot a idejí založenou na formulování politických či světonázorových zájmů určité skupiny. Je jich popsáno větší množství: konservatismus, liberalismus, socialismus, komunismus či např. anarchismus. Pro Stranu zelených je stěžejní ideologie environmentální.

Problematicke ideologii se věnuje i G. Sartori. Tvrdí, že environmentální ideologie (či ekologismus) vychází z představy, že člověk není středem, ale součástí přírody. Hovoří se tedy o ekocentrismu (Sartori 2006, s. 258). Po lidech se žádá, aby se chovali pokorně a umírněně ke světu kolem sebe. Mezi základní témata této ideologie patří ekologie a udržitelnost.

Jednotlivé politické strany se liší také podílem na moci. Rozlišujeme ty strany, které zasedají v parlamentu, a ty, které nikoli. Dále lze rozlišit strany přímo se podílející na vládě, a strany opoziční. Strany mohou působit na různě velkém prostoru - od určité malé lokality přes celý region až po celý stát. Jakousi oddělenou skupinou v tomto rozdělení jsou strany nadnárodní (v současnosti zejména v Evropském parlamentu).

Maurice Duverger prosazoval jiné rozdělení. Na politické strany nazírá z hlediska struktury a vyčleňuje tři základní kategorie: strana mas (ve straně je mnoho

členů), straně kádrů (jde o shromáždění význačných osobnosti) a straně oddaných (soustředění kolem jedné osoby).

Otto Kirschheimer přišel jako první s dělením stran dle šíře působnosti. Jeho teorie hovoří o stranách ideologicky úzkých (například strany katolické) a tzv. catch-all parties (strana pro všechny). Takové strany musí oslabovat konflikty a klást důraz na to, co je spojuje, protože by se neměly cíleně specializovat pouze na jeden problém.

Z hlediska míry koaličního potenciálu lze vyčlenit strany marginalizované (malý koaliční potenciál), obratné (mohou sestavit koalici) a oddělené - bez koaličního potenciálu (Pečínka 2007, s. 49).

Strany se samozřejmě také dělí podle své velikosti. V tomto případě rozlišujeme strany velké, střední a malé. Ty velké strany mohou vládnout pouze s koaličním partnerem, i když mají hlavní slovo. Středně velká strana, zvaná též „pantová“ (Cabada; Kubát 2002, s. 250), má nejvyšší koaliční potenciál. Sama však vládnout nemůže. Malé politické strany nepřekročují kvórum nutné pro vstup do parlamentu.

1.0.3.1

Koaliční potenciál SZ

V otázce koaličního potenciálu SZ je nutné zohlednit její vývoj. V roce 2002 SZ odmítla případnou povolební spolupráci s ODS (Strana zelených 2002, s. 8) a zakázala si spolupráci s KSČM. Jejím koaličním partnerem byla tedy pouze ČSSD. Lze říci, že její koaliční potenciál tedy nebyl příliš vysoký.

V roce 2003 došlo v SZ k další změně. Strana se stala ještě více levicovou, a při zachování jejich antipatie ke KSČM, se jejich koaliční potenciál ještě snížil.

S nástupem Martina Bursíka na předsednický post a změnou rétoriky došlo také ze změně koaličního potenciálu. Jedinou stranou, se kterou nechtěli Zelení spolupracovat, byla KSČM. SZ se stala stranou obratnou s velmi vysokým koaličním potenciálem.

1.0.3.2

Typologie politických stran na příkladu Strany zelených

Strana zelených je na české politické scéně pravděpodobně nejvíce měnící se stranou z hlediska typologie. Ve sledovaném období 2002–2007 lze vysledovat minimálně dvě výrazné změny jejího směřování.

V roce 2002 byla SZ stranou spíše levicovou, i když se silně vymezovala proti KSČM. Byla stranou malou, nevládní a regionální. Z hlediska Duvergerova rozdělení patřila SZ spíše ke stranám kádřů. Byla relativně úzce ideologicky směřovaná na ekologii.

V roce 2003 došlo ke změně vedení i směřování strany. Zelení se posunuli ještě více doleva. I nadále byla stranou malou, nevládní, avšak její působnost se rozšířila téměř na celostátní úroveň. Ideologicky byla silně zaměřená na ekologická témata. Strana zelených v letech 2003 a 2004 byla stranou oddaných. Tandem Patočka – Beránek měl snahu stranu plně ovládat. Objevily se dokonce kritiky obviňující Patočku ze sektářství (Uhl 2004).

S nástupem Martina Bursíka došlo k dalšímu obratu. Počet členů se navýšil, Zelení se stali tzv. pantovou stranou. Zařazení do pravolevého spektra je obtížné. Sami Zelení se ve svém programu hlásí spíše do středu. Program sám obsahuje prvky jak liberální, tak i prvky „výrazně regulativní“ (Kouda; Geussová 2002). Na druhou stranu šlo vyzorovat spíše směřování k pravicové ODS, což je

svým způsobem celosvětová rarita. Toto směřování doprava je spojeno zejména s osobou předsedy Martina Bursíka. Po úspěšných volbách se Strana zelených stala stranou vládní a celostátní. Zelení si sice uchovali určitý důraz na ekologickou ideologií, avšak jejich záběr se podstatně rozšířil.

1.0.4

Financování politických stran

Fungující politická strana potřebuje finanční prostředky zejména na svůj samotný chod – udržování kanceláři, svolávání sjezdů atd. V době před volbami se k tomu přidává i potřeba nemalých vydání na předvolební agitaci a samotné zaregistrování do volebního klání.

Financování stran je poměrně velký problém a způsoby jeho řešení se v různých zemích liší.

Obecnými principy se rozumí rovnost (zabezpečení stejného přístupu k penězům), svoboda a možnost kontroly.

Lze odlišit dva základní způsoby: státní a soukromé financování (Outly 2003, s. 47). Pravidelným příjmem stran jsou příspěvky jejich členů.

K hlavním cílům financování politických stran patří schopnost účastnit se voleb, hmotné zabezpečení funkce stran mezi volbami a zamezení střetu zájmů a korupcí. Možnost čerpání peněz z více zdrojů pomáhá k odbourání závislosti na jednom druhu příjmu.

1.0.4.1

Financování Strany zelených

Pro Stranu zelených bylo financování vždy velmi podstatným problémem. Již od roku 1992 se s ní vlekl velký dluh, který byl vyřešen až po volbách v roce 2006 (podrobněji v kapitole o historii SZ).

1.1

Stranické systémy

Stranický systém je „suma politických stran v rámci politického systému“ (Cabada; Kubát 2002, s. 245).

Jinými slovy je to systém uspořádání a vzájemného vlivu politických stran.

Podle jednotlivých kritérií lze strany rozdělit následujícím způsobem: podle počtu, tzv. soutěživosti, spolupráce, dominance, velikosti a stability.

Klasickým kritériem je počet stran. Základní rozdělení provedl již v 19. století A. Lawrence Lowell, v polovině 20. století dopracoval Maurice Duverger. Díky jeho rozdělení registrujeme systém jedné strany, dvou stran a více než dvou stran (Cabada; Kubát 2002, s. 259).

Stranický systém je do velké míry ovlivněn volebním systémem (viz níže).

Situace, kdy ve státě působí pouze jedna politická strana, se nazývá „monopartismus“ (Novák 1997, s. 46).

Strana vlastní politický monopol, je dominantní. Při nastolení monopartismu velice často dochází k totalitě. Vládnoucí strana se poté snaží u moci udržet všemi možnými způsoby, např. potlačováním demokratických institucí či fyzickou likvidací nepřátel režimu (Novák 1997, s. 74). Jako příklad může posloužit vedoucí úloha KSSS v Sovětském svazu.

Bipartismus znamená, že ve státě dominují dvě strany, které se pomocí demokratické soutěže ucházejí o moc. Obě strany jsou přibližně stejně silné a nemají většinou příliš odlišný program. Strany působí s cílem zachovat a zdokonalovat existující sociálně-ekonomický a politický řád. Kromě jiných zemí je tento systém praktikován v USA.

Pokud je počet stran vyšší než dvě, mluvíme o multipartismu. V tomto politickém systému je poměrně neobvyklé, pokud se jedné straně podaří sestavit vládu. Řešením jsou koalice různých stran. Tento systém je užíván tam, kde dochází k „trvalým střetům politických zájmů mnoha sociálních skupin“ (Křížkovský; Adamová 1992, s. 51). To platí také například pro Českou republiku, kde je tento systém praktikován. Další rozdělení stranických systémů navrhl Jean Blondel v šedesátých letech 20. století. Podle něho lze vydělit systémy soutěživé (konkurenční) a nesoutěživé (monocentrické). V ČR je uplatňován systém konkurenční. Velmi důležitá (ne-li dokonce základní) je typologie stranických systémů pocházející z pera G. Sartoriho. Samotné stranické systémy rozděluje do několika skupin, jako je například systém státostrany, hegemonní strany či systém extrémního pluralismu (Sartori 2005, s. 205). Autor dále podrobně rozpracoval otázku relevance politických stran, tedy takových stran, který mají pro politický systém nějaký význam. Rozdělil strany do dvou základních kategorií: strany s koaličním či vyděračským potenciálem.

Koaliční potenciál vyjadřuje „rozsah, v němž může být konkrétní strana vhodným a potřebným koaličním partnerem“ (Říchová; Lisa 1995, s. 119). Nejedná se zde primárně o to, jak je která strana silná, ale s jakými stranami je schopna a ochotna vyjednávat (Sartori 2005, s. 127). Na opačné straně stojí strany antisystémové. Ty sice vytrvale zůstávají v opozici, přesto mají vliv na politické dění. Nejedná se u nich o koaliční, ale vyděračský (nebo též opoziční) potenciál.

1.2

Volební systém

Česká republika je parlamentní demokracií. Legislativní pravomoc má dvoukomorový parlament složený z Poslanecké sněmovny a Senátu (Skopal 2008, s. 9). Volby probíhají na základě přímého, všeobecného, tajného a rovného volebního práva.

V ČR se ve volbách do PS PČR využívá poměrný volební systém (Čechová 2008, s. 23).

Přepočítání hlasů na mandáty hlasů se děje od roku 2002 přes tzv. d'Hondtův dělitel (Ditrych 2006, s. 1). Ten spočívá v tom, že se počet hlasů vydělí řadou přirozených čísel začínající od 1. Vypočtené podíly všech stran jsou následně seřazeny do jedné řady od nejvyšších - vedle podílu je vždy uvedeno, které politické straně náleží. Nejvyšším podílům, resp. stranám, jimž náleží, jsou přidělovány mandáty až do počtu rozdělených mandátů v daném volebním kraji (Ditrych 2006, s. 2). Tento systém zvýhodňuje větší strany v malém volebním obvodu (Mlýnek 2008, s. 25), což v roce 2006 pocítila i Strana zelených (viz níže).

1.3

Volební chování

Volební chování se zkoumá ve dvou rovinách: individuální (motivace voličů a způsob hlasování) a agregované (vazby vznikající v souvislosti s volebním procesem).

Rozeznáváme tři základní druhy individuálního volebního chování: hlas názoru, hlas sounáležitosti a hlas výměny (Cabada; Kubát 2007, s. 303).

Agregované volební chování rozlišuje několik druhů hlasování: upřímné, taktické či protestní.

Volební chování je ovlivňováno i volebními preferencemi. Voliči mohou podpořit pravděpodobného vítěze - to se

nazývá „bandwagon effect“ (Hrochová 2008, s. 29), či podpoří malou stranu, jejíž podpora roste. V tom případě mluvíme o „underdog effectu“ (Cabada; Kubát 2007, s. 308).

Důležitý je také tzv. psychologický efekt volební klausule (Cabada; Kubát 2007, s. 307). Spočívá v tom, že voliči spíše odevzdají hlas té straně, která má před volbami ve volebních preferencích předpoklady překonat hranici pro úspěch.

Faktory, které ovlivnily volební úspěch Strany zelených v roce 2006, budou objasněny dále v textu.

2.0

Strana zelených v letech 1989-2001

Strana zelených (SZ) se začala konstituovat nedlouho po Sametové revoluci. Oficiálně vznikla 6. 1. 1990 v hostinci U Karlů (Pečínka 2002, s. 195).

Vzniku SZ předcházel skandál s „Československou stranou zelených“ (Malíř; Marek aj. 2005, s. 1579), jejíž přípravný výbor se po několikátýdenním působení sám rozpustil. Velké podezření budil deklarovaný počet členů a sympatizantů, a proto se mnoho lidí domnívalo, že je ČsSZ propojena se strukturami STB.

Stin „estébácké“ minulosti se se Stranou zelených pak táhnul víceméně 12 let.

Na zakládajícím sjezdu SZ, konaném dne 17. 2. 1990 v Brně, byl zvolen předsedou Milan Ječmínek. Vedení považovalo za povolebního partnera OF (Pečínka 2002, s. 195).

Přestože ekologické zaměření strany vyplývá z jejího názvu, dlouho nemohla najít s ekologickými organizacemi a iniciativami společnou řeč. Hovoří se dokonce o izolaci v rámci ekologického hnutí.

Do voleb 1992 šli Zelení společně s Liberálně sociální unií (LSU) jako jeden subjekt a připsali si úspěch - poslední na mnoho dalších let. Do ČNR se dostali tři poslanci,² kteří po vnitrostranických sporech všichni přestoupili do ČSSD. (Pečínka 2002, s. 199)

Dalších deset let bylo pro SZ obdobím naprostého úpadku, který se projevoval jak neúspěchy ve volbách, tak i zhoršující se ekonomickou situací strany. Příčin úpadku bylo hned několik - chyběl věrohodný a silný vůdce, strana téměř neměla prostor v médiích. Za nejdůležitější

² Volby vyhrála koalice ODS a KDS (30 % hlasů), následovaná Koalicí Levý blok (14 %), ČSSD (6, 5 %), LSÚ (6, 5%), KDU-ČSL (6,2 %), republikány (6 %), ODA (6 %) a Hnutí za samosprávnou demokracii (5, 8 %)

důvod osobně považují dopady ekonomických a sociálních změn v důsledku transformačního procesu v ČR. Zájem voličů o „zelená“ témata upadal.

Ve volbách v roce 1998 kandidovala SZ samostatně a získala 1.12 % hlasů (Malíř; Marek aj. 2005, s. 1584)³. Preference Zelených se poté vytrvale pohybovaly pod 2 %. Vystoupení z politického suterénu nastalo až v roce 2002.

³ Pro kompletní výsledky viz www.volby.cz. Volby v roce 2002 vyhrála ČSSD (32 % hlasů), následovaná ODS (27 % hlasů). Do Parlamentu se dostali též lidovci, komunisté a Unie svobody. Těsně pod pětiprocentní hranicí zůstali Republikáni a Důchodci za životní jistoty.

2.1

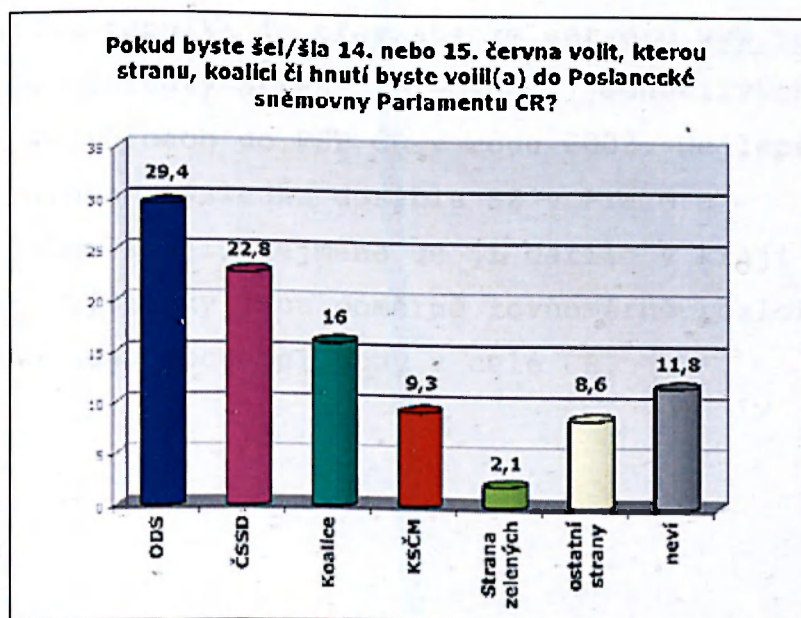
Strana Zelených v letech 2002–2005

Volby do PSP ČR v roce 2002

Strana Zelených před blížícími se volbami změnila vedení. Předsedou se stal úředník Ministerstva životního prostředí Miroslav Rokos, který vystřídal Jiřího Čejku. Ihned po svém zvolení objasnil priority nového vedení SZ: „Sociální otázky, jako třeba dodržování práv menšin, ale také vstup České republiky do Evropské unie a zajištění demokracie v zemi... Protože jsme Stranou zelených, tak otázky životního prostředí zůstávají na prvním místě“ (ČTK 3. 3. 2002).

Zelení se stali postupně nejsilnější neparlamentní stranou - v předvolebních průzkumech dosahovali až 2,1 %. Je to poměrně kvalitní výsledek, pokud uvažíme, strana v té době měla pouze 239 členů (Jehlička 2003, s. 136)!

Podle exkluzivního průzkumu agentury STEM pro ČT a ČRo vypadaly předvolební preference 13.-14. 5. 2002 takto:

Zelení se pohybovali hluboko pod hranici 5 %, o jejich vzrůstajícím významu však hovoří i fakt, že nebyli zařazeni do kolonky „ostatní strany“.

V předvečer voleb agitoval ještě Rokos v MF DNES: „Strana zelených je dobrou alternativou pro současnou politickou scénu, a proto vyzývám ty, kteří chtějí změnu a je jim program Strany zelených blízký, ať se neohlíží na to, zda byly naše preference takové či onaké, ale ať nám hlas dají. Možná, že budou sami překvapeni“ (MF DNES 14. 6. 2002).

Ve volbách sice Strana zelených nepřekročila pětiprocentní hranici nutnou pro vstup do Parlamentu, ale její volební výsledek, 2.36 % hlasů (Lidové noviny 17. 5. 2002), ji zajistil alespoň státní dotaci. Stranu zelených volilo 112 929 lidí, a stala se tak nejsilnější neparlamentní stranou.⁴

SZ celkem dostala příspěvek čítající téměř 11 000 000 korun a politologové začali hovořit o velkém potenciálu této strany (Lidové noviny 17. 5. 2002). Dá se proto říci, že volby 2002 skončily pro Stranu zelených relativním úspěchem.

Následující tabulka je převzata ze serveru www.volby.cz a ukazuje výsledky Strany zelených v jednotlivých krajích ve volbách do PSP ČR v roce 2002. Nejlepšího procentuálního výsledku dosáhla SZ v Praze a Středočeském kraji, nejméně se jí dařilo v kraji Vysočina. Výsledky jsou poměrně rovnoměrně rozloženy těsně nad dva procentní body v celé ČR.

⁴ Volby v roce 2002 vyhrála ČSSD (30.2 %), následovaná ODS (24.48 %), KSČM (18.51 %) a Koalicí (14.28 %). SNK sice získalo 2.78 % hlasů, řadilo se však mezi politická hnutí.

Kraj	abs.	%
Hl.m.Praha	14 736	2,51
Středočeský	12 697	2,36
Jihočeský	6 029	2,07
Plzeňský	6 051	2,33
Karlovarský	3 988	3,29
Ústecký	9 061	2,71
Liberecký	5 234	2,76
Královéhradecký	6 088	2,28
Pardubický	5 148	2,10
Vysočina	5 015	1,97
Jihomoravský	13 531	2,46
Olomoucký	7 654	2,56
Zlínský	6 748	2,38
Moravskoslezský	10 949	2,00
ČR celkem	112 929	2,37

Předseda Rokos odhalil své plány s příspěvkem od státu ihned: „Čtvrtinu věnujeme na založení nadace pro rozvoj demokracie a občanské společnosti. A kromě toho za každý hlas odevzdaný Straně zelených vysadíme jeden strom“ (Tabery 2003, s. 5).

Brandýské fórum, Tmavozelená výzva

Další vývoj strany byl ovlivňován skupinou lidí seskupených kolem tzv. Brandýského fóra (BF). To bylo založeno v roce 2001 a sdružovalo veřejně známé osobnosti, které chtěly „podporovat občanskou společnost a její vliv na veřejný život“ (Tabery 2002, s. 5). Původně měli zástupci Brandýského fóra nahradit kandidáty ODA v uskupení Koalice, k dohodě však nedošlo (Jakub Patočka se k tomu vyjádřil takto: „Koalice nás takovým dost nepěkným způsobem vyšplouchla“⁵). Námluvy se Stranou zelených však jevily lépe a není přehnané tvrdit, že za úspěchem ve volbách stála právě podpora BF. Konkrétní pomoc Brandýského fóra spočívala

⁵ Zdroj: rozhovor s Jakubem Patočkou (2. 4. 2006)

zejména v mediální prezentaci. Byl vydáván například poměrně hojně čtený internetový časopis www.voltezelene.cz (v současné době již zrušený) či předvolební výzvy typu „Dejme šanci zeleným“ (Kašpar 2002).

Brzy po volbách 2002 se rozhodli dva výrazní členové BF - Miroslav Beránek a Jakub Patočka - více angažovat v Straně zelených.

Zejména pod Patočkovou taktovkou byla vyhlášena jakási náborová akce, ukrytá pod výzvou „Zelená padesátka“ (Stuchlík 2002, s. 4). Do Strany zelených mělo vstoupit 50 aktivistů (např. Milan Daniel, Fedor Gál...) s cílem reformovat ji. Noví členové se měli rekrutovat zejména z ekologických uskupení a organizací. Vše se dělo pod heslem „když nás bude 50, tak vstoupíme současně a změníme ji“ (Stranu zelených - pozn. autora).⁶

Druhým výrazným činem dvojice Patočka - Beránek bylo zveřejnění tzv. Tmavozelené výzvy (Stuchlík 2002a, s. 6) v prosinci roku 2002. Hlavním smyslem této výzvy bylo nalákání velkého množství lidí ke vstupu do SZ (ta měla v té době 400 členů) a poté svolání mimořádného sjezdu a volba nového vedení.

Není bez zajímavosti připomenout si některé pasáže této výzvy, která je v kompletním znění k nalezení na http://www.sds.cz/docs/prectete/e_kolekt/tz_vyzva.htm.

Tmavozelená výzva

Přátelé,

obracíme se na vás s jednoduchou, byť nevšední žádostí: pojdte za námi do Strany zelených a podpořte v ní náš Tmavozelený proud, který se pokouší vtisknout jí novou tvář.

⁶ Zdroj: rozhovor s Jakubem Patočkou (2. 4. 2006)

...

Ohniskem tmavozeleného proudu ... je především Brno, silné skupiny vznikly ale též v Praze a v Táboře. Do Strany zelených mj. vstoupili ekologové Martin Ander, Jan Beránek, Ivan Dejmal ..., sociálně-kulturní aktivisté Ivo Bělohoubek, Petr Lebeda, Ondřej Liška, ..., novináři Dušan Lužný, Jakub Patočka, Pavel Pečínka, Petr Uhl, ... a bývalá tajemnice Svobodných demokratů Jana Strunecká. K Tmavozelenému proudu patří i někteří starší členové, mezi nimi i dva členové předsednictva: předseda strany Miroslav Rokos a pražský předseda Tomáš Brauner.

...

Naším plánem od počátku bylo vyvolat mimořádný sjezd a na něm zvolit nové předsednictvo, které se vymaní z vlivu korupčních sil, jež nyní SZ ovládají, a začne ji proměňovat v duchu programových zásad popsanych v úvodu. Nyní se zdá, že předsednictvo si uvědomuje hrozbu, kterou pro něj Tmavozelený proud představuje, a chystá se samo svolat sjezd; zřejmě na konci února.

Pokud se má vaše váha projevit již na tomto sjezdu, je třeba vstoupit nejpozději na konci roku, raději však hned. Na sjezd bude stanoven klíč určující zřejmě jednoho delegáta na tři až čtyři členy. Proto má velký smysl, aby vstoupili i lidé, kteří se sami nehodlají angažovat ani natolik, aby se na sjezd vypravili, ale jinak chtějí tuto reformu podpořit. Pokud se rozhodnete vstoupit, nejsnáze to lze v dané chvíli uskutečnit v Brně nebo v Praze.

...

Tmavozelený proud vznikl z Brandýské iniciativy, ale už není její součástí, i když někteří z nás se k ní nadále hlásí. ... Jsme přesvědčeni, že se nám společně

s dalšími novými členy, jichž soustavně přibývá, zdaří na příštím sjezdu poměry změnit.

Vedení SZ (kromě předsedy Rokose) vnímalo celou záležitost jako pokus o vnitrostranický puč.⁷

Mimořádný sjezd se podařilo svolat již v dubnu - Tmavozelená výzva tedy svůj účel splnila. Strana zelených zvýšila svou členskou základnu z 250 na 750 lidí (Pečínka 2005, s. 58).

Sjezdu ale předcházel skandál se stranickými účty. Bývalý místopředseda Emil Zeman převedl částku dosahující téměř 6 000 000 na jiný stranický účet, od kterého ovšem podpisová práva vlastnil pouze on. Svůj krok zdůvodnil takto: „Převodem peněz jsem chtěl Zelené uchránit před lidmi, kteří se derou do vedení“ (ČTK 5. 4. 2003).

Jádro sporu obou táborů bylo v odměně pro volebního manažera Dalibora Vachulka, která byla Beránkem označena za „nemravnou“ (Brezina 2003, s. 12). Částka převyšovala 2 miliony.

V říjnu 2002 se konaly také senátní volby. Hned pět kandidátů mělo blízko ke Straně zelených. Ani jeden však nepostoupil do druhého kola. Nejlepšího výsledku dosáhl Jaroslav Staněk - 7 % hlasů (Pečínka 2003, s. 35).

Sjezd v dubnu 2003

Sjezd se měl původně konat v Karlových Varech, byl však přesunut do Brna, kde měli „Tmavozelení“ silnější pozici. Miroslav Rokos se rozhodl již neobhajovat křeslo předsedy se slovy: „Cítím odpovědnost za to, že strana

⁷ Informace v tisku hovoří o tom, že noví členové SZ neměli vyvíjet jakoukoli aktivitu. Měli pouze převýšit svým počtem původní členskou základnu a poté zvolit Beránka a jeho příznivce do čela strany. Jakub Patočka ale tento názor odmítá: „Když jsem šel za Ivanem Dejmalem, tak jsem za nima samozřejmě nešel s tím, že nám budou přitakávat. To jsou tak absurdní věci, že bych s tím neztrácel čas.“ (Zdroj: rozhovor s Jakubem Patočkou 2. 4. 2006)

po volbách neplnila sliby. Nedokázal jsem to zvrátit" (Tabery 2003, s. 5). Hlavním kandidátem na jeho místo byl Jan Beránek.

Sjezd samotný probíhal velmi bouřlivě - na začátku delegáti odmítli schválit zprávu o hospodaření z přecházejícího roku. Stalo se tak také proto, že se stranickými účty disponovali lidé, kteří k tomu nebyli oprávněni. Chyběly faktury k evidovaným výdajům. V samotné volbě získal Beránek 173 hlasů z 249, jeho protikandidát Staněk získal 73 hlasů. Do předsednictva strany se též dostali „Beránkovi lidé“. Moc ve straně tak převzaly osoby, které byly členy jen pár měsíců. Nové vedení začalo mluvit o vyloučení „starých bolševických struktur“ (Kundra 2003, s. 6) a tím i očištění strany od „estébácké“ minulosti. „Nekrvavý převrat“ (Tabery 2003, s. 5) byl dokonán.

Finanční krize, volby do Evropského parlamentu

Nové vedení Zelených začalo řešit dlouho odkládané problémy. Originálním způsobem plnilo i svůj povolební slib o vysazování stromků. Jak uvedl předseda strany Jan Beránek: „Stromky sázíme formou bezplatné výpomoci našich členů lesním správám, nemusíme tak za nové sazenice platit“ (MF DNES 14. 6. 2003, s. 5).

Finance se totiž staly nečekaným problémem. Po skončení vnitřního auditu financí byla odhalena dlužná částka přesahující 13 000 000 Kč (jednalo se o úvěr pro volební kampaň v roce 1992). Vedoucí revizní komise Dita Horová se vyjádřila do médií: „Když jsme zjistili účetní a ekonomickou situaci strany, byl to šok“ (MF DNES 14. 6. 2003, s. 5).

Ze strany byli vyloučeni jak bývalý předseda Emil Zeman, na kterého bylo podáno trestní oznámení (Kutilová 2003, s. 4), tak i kontroverzní Dalibor Vachulka. Beránek jako

první vyvinul aktivitu dluh řešit. Vyjednal snížení dluhu o polovinu a dohodl se na splátkovém kalendáři. Lze souhlasit s Jakubem Patočkou, že vznikla „dohoda, která byla pro SZ úplně nejlepší možná“.⁸

V listopadu 2003 přeměna strany pokračovala. Byl schválen program Vize ekologické demokracie. Přípravu textu měl na starosti Jakub Patočka, který k tomu poznamenal: „Chceme, aby se Strana zelených stala vážnou a plnohodnotnou alternativou současným parlamentním stranám“ (ČTK 11. 11. 2002). Oficiální preference strany zatím ale Patočkova slova příliš neodrážely - pohybovaly se okolo 1,5 %.

V prosinci se Jakub Patočka stal zároveň vedoucím kandidátky pro nadcházející volby do Evropského parlamentu. V poměru hlasů 29 : 21 porazil vládního zmocněnce pro lidská práva Jana Jařaba. Ani tato volba však neprobíhala bez problémů. Jařab později na protest odstoupil a vedení strany bylo nařčeno z nedemokratického a autoritářského jednání.⁹

Tmavozelený proud versus Otevřená platforma¹⁰

Problematická volba Jakuba Patočky do čela kandidátky do EP byla odrazem vnitřních problémů strany. Proti sobě vystupovaly dva hlavní tábory: lidé okolo Patočky a Beránka („Tmavozelení“) a tzv. Otevřená platforma, která byla ustanovena jako vnitrostranická opozice Petrem

⁸ Zdroj: rozhovor s Jakubem Patočkou (2. 4. 2006)

⁹ Týdeník Reflex 9. 10. 2003 v článku Spor o Bursíka referoval o jakési „kuloárové dohodě“, která zajišťovala Janu Beránkovi i přes vnitrostranické nepokoje místo v čele SZ. Tato dohoda zároveň počítala s Martinem Bursíkem jako s lídrem kandidátky do EP. Jakub Patočka uvedl, že Bursíkovi byla skutečně nabídnuta kandidatura. Atmosféra jednání byla prý velmi napjatá („Bursík sepsal soubor asi 45 parametrů, za kterých je ochoten na to přistoupit. To jednání bylo velmi nepříjemné a velmi nerovné“) a předsednictvo se rozhodlo spolupráci ukončit. Poté byl tím samým orgánem doporučen jako vedoucí kandidátky Jan Beránek, který ale neprošel a znovu se již o 1. místo kandidátky do EP neucházel.

¹⁰ O platformách a frakcích uvnitř politických stran viz Sartori 2006, s. 78-91.

Uhlem a Ivanem Dejmalem. Otevřená platforma nejdříve kritizovala způsob vytvoření kandidátky, který byl pro ni nepřijatelný.

Nejhlasitějším kritikem byl Ondřej Liška: „Kandidáti byli navrženi předsedou strany těsně před tím, než se o nich hlasovalo. Uvnitř strany se o nich tedy nediskutovalo. Navíc předseda spolu s kandidátem číslo jedna prosadil, že se bude o celé kandidátce hlasovat en bloc. Veškeré primárky z krajů se ignorovaly“ (Janiš 2004, s. 5).

Předseda Beránek se hájil: „Jiný způsob výběru kandidátů by totiž trval moc dlouho a navíc by to bylo hodně složité. ... A co se týká utajování? Měli jsme obavu, že naši kritici budou některým kandidátům vymlouvat, aby kandidovali. Chtějí totiž, abychom byli neúspěšní a oni nás pak mohli nahradit“ (Kundra 2003, s. 6).

Dalším činem Otevřené platformy byla neskrývaná podpora konkurenční kandidátky Strany pro otevřenou společnost (SOS) Evy Tylové (ČTK 22. 4. 2002).

Rozpory uvnitř strany již nešlo zakrývat. A velmi brzy se dostavily negativní důsledky: svojí podporu odřekl slavný horolezec Reinhold Messner i europoslanec Daniel Cohn-Bendit, který otevřeně podpořil Dejmala.

Beránek se na poslední chvíli pokusil situaci vyřešit, když souhlasil s předčasným sjezdem hned po volbách a doplnil: „Na druhou stranu požadujeme, aby nám Otevřená platforma do voleb deklarovala podporu“ (ČTK 16. 6. 2004). Dejmal s Uhlem však neustoupili a strana šla do voleb nejednotná.

I to se projevilo v konečném výsledku - 3.16 % hlasů.¹¹ Zástupce SZ se do EP tedy nedostal.¹² „Tmavozelení“ pokládali volební výsledek za úspěch (přece jen to byl procentuálně nejlepší volební výsledek SZ v historii), avšak oponenti poukazovali na to, že v počtu hlasů dostala strana ještě o 20 000 hlasů méně než před dvěma lety. Strana získala vítaný volební příspěvek od státu převyšující 2 000 000 Kč.

Ve velmi napjaté atmosféře se uskutečnil sjezd strany v Praze. Kandidáti na předsedu byli dva: Jan Beránek a Petr Štěpánek. Spolu s ním se do předsednictva snažil dostat i Martin Bursík.¹³ Jak se dalo předpokládat, Otevřená platforma vyslovila podporu právě Štěpánkovi. Ten se snažil na sjezdu vystupovat spíše v roli sjednotitele než kritika dosavadního vedení. Přestože Štěpánek nešetřil optimismem, ze souboje odešel jako poražený. Volba zdaleka nebyla jednoznačná - poměr hlasů byl 101 : 92 (Bártová 2004, s. 5). Možná právě proto se do předsednictva strany dostaly nové osobnosti: Martin Bursík a Daniela Kuchtová.

Strana si pak připsala další úspěch ve volbách. Válečný novinář Jaromír Štětina se dostal do Senátu. Sice nebyl členem žádné strany, ale kandidoval pod hlavičkou SZ.

¹¹ Pro kompletní výsledky viz www.volby.cz. Ve volbách do Evropského parlamentu zvítězila ODS (30 % hlasů). Dobrých výsledků dosáhli KSČM (20 %) a SNK-ED (11 %). Volby skončily propadákem pro tehdy vládnoucí ČSSD (8,7 % hlasu), kterou dokázala porazit i KDU-ČSL (9,57 % hlasu). Do EP vstoupili také Nezávislí se ziskem 8 % hlasů. Zelení byli nejsilnější uskupením, které pětiprocentní hranici nepřekonal.

¹² Jakub Patočka volební výsledek glosoval: „Největší problém byl vnitřní nepřítel a nedostatek peněz.“

¹³ Pozornost si zasluhuje vztah Štěpánka s Bursíkem. V MF DNES dne 11. 9. 2004 se Bursík nechal slyšet, že ambice vést SZ nemá. Naopak bude plně podporuje Štěpánka, který mu dělal mluvčího, když seděl v Tošovského vládě. Oproti tomu Štěpánek slíbil, že by v případě zvolení zařídil jmenování Bursíka jako jedničku do parlamentních voleb 2006. „Má na to, aby Zelené do sněmovny dostal,“ uvedla ČTK 16. 7. 2004.

	1. kolo	2. kolo
Hlasy	7 137	13 296
%	24,70%	55,32%

Tabulka ukazuje volební úspěch Jaromíra Štětiny.¹⁴

I v komunálních volbách Zelení připsali dílčí úspěch. Získali v Brně 4 křesla v zastupitelstvu města. Zelení kandidovali se skupinou liberálních stran sdružených kolem Liberálně reformní strany LiRA. Celé uskupení mělo název Zelená pro Moravu (ČTK 24. 7. 2004).

Předseda Jan Beránek oslavoval úspěch: „Jako předseda jsem slíbil, že dovedu SZ do parlamentu. Svůj slib jsem splnil a to je teprve začátek“ (Pečinka 2004, s. 1).

I když o nějaké zásadní změně ve vedení SZ nemohla být řeč, zdálo se, že vnitrostranická krize byla zažehnána. Zelené ale začala nejvíce ohrožovala jejich minulost – dluhy.

Na Štědrý den roku 2004 vydala ČTK šokující zprávu: exekutoři Zeleným zabavili statisíce korun (ČTK 24. 12. 2004).

SZ zároveň byla vyzvána firmou Harmonie CZ, aby splatila alespoň 2 000 000 korun do konce roku. Znovu se ozval dluh z roku 1992.

Strana byla zaskočena a podala trestní oznámení na bývalé vedení strany pro údajné tunelování. Předseda Beránek se k nastalé situaci vyjádřil: „Pro stranu to znamená problém, který musíme řešit patrně nějakou další dohodou s hlavním věřitelem, a to je Harmonie“ (Právo 28. 12. 2004, s. 6).

Zmatek ve Straně zelených ještě umocňovalo to, že bývalé vedení odmítlo o dluzích jakkoli komunikovat. Straně velmi reálně hrozil bankrot.

¹⁴ Zdroj: www.volby.cz

Předsedu Beránkovi se podařilo celý problém vyřešit, respektive odsunout. Na Silvestra podepsal dohodu se společností Harmonie CZ o odkladu platby o dva roky. Strana tedy zcela nutně potřebovala příspěvek za volby 2006.

Finanční krize, převládající nespokojenost s vedením strany (především s jejím předsedou) a nutnost jednoty před parlamentními volbami, to vše signalizovalo další změnu - na postu nejvyšším.

S kritikou přispěl Petr Štěpánek (ČTK 13. 12. 2005: „Vedení strany je ... paralyzováno“), Daniela Kuchtová (ČTK 13. 5. 2005: „Bliží se parlamentní volby, potřebujeme najít konsenzus v předvolební strategii“) a předseda středočeské organizace SZ Jiří Čejka (ČTK 2. 7. 2005: „Strana potřebuje před volbami předsedu, který dokáže oslovit veřejnost“). Tmavozelený proud ve straně již nedokázal vzdorovat.¹⁵

Bursíkův nástup

Nejvážnějším protikandidátem Beránka ve volbě předsedy se stal Martin Bursík. Beránkova pozice se zdála neudržitelná, přesto měl ve straně určité procento sympatizantů. Svůj boj ale vzdal předem: rozhodl se, že obhajovat předsednický post nebude. Jeho znechucení dokládá zdůvodnění tohoto kroku: „Kandidovat nebudu, protože nechci utrácet síly ve vnitrostranických sporech“ (ČTK 8. 8. 2005). Zároveň začal vyvíjet (stále jako úřadující předseda SZ!) aktivitu pro založení nové politické strany s ekologickým zaměřením.

¹⁵ Jako jeden z mnoha faktorů tohoto faktu uvedl Jakub Patočka tragickou smrt své ženy, která zapříčinila, že „na půl roku to bylo úplně ochromené, ale úplně“. Svou myšlenku rozvádí dále: „tady se to zlomilo, ... přestože to sebralo všechny, tak se Bursíkovi sympatizanti pochopitelně otřepali mnohem dřív a pochopitelně do toho vakua vstoupili“.

O Bursíkově zvolení tak již téměř nemohlo být pochyb, protože chyběl silný protikandidát.

V reakci na toto zjištění Stranu zelených opustila řada jejích členů. V jejich prohlášení mimo jiné zaznívá: „Strana zelených ... pro nás již není programově věrohodná a nemůžeme se podílet na prosazování její politiky, vnitrostranické opozici nejde o dohodu a spolupráci, ale o úplné převzetí Strany zelených, a to i za cenu nevybíravého politického boje“ (ČTK 22. 9. 2005).

Na počátku září 2005 stranu opustil také jeden z jejích nejznámějších členů - Jakub Patočka. Svůj krok nejdříve zdůvodňoval v rovinách obecných, poté i osobních (zejména v antipatii k Bursíkovi).

Zároveň se střetly dva zásadní principy dalšího směřování Strany zelených: Bursík navrhoval jít do voleb samostatně, kdežto „Tmavozelení“ by raději viděli stranu v koalici liberálních stran.

Sjezd v Pardubicích, konaný ve dnech 24.-26. 9. 2005 tedy sliboval dramatickou politickou bitvu.

Sjezd SZ v Pardubicích 2005

Atmosféra sjezdu byla napjatá hned od začátku. Dvě hodiny trvalo hlasování o sjezdové proceduře (např. o tom, kdo bude vydávat novinářům průběžné zprávy ze sjezdu). Další čtyři hodiny zabraly dohady kolem formálního schvalování zpráv o činnosti strany.

V projevu úřadující předseda Beránek hovořil o krizi strany a napětí mezi dvěma křídly. Účastníky varoval, že Strana zelených „různým politikařením ztrácí svou identitu“ (ČTK 24. 9. 2005). Ovšem převaha Bursíkových sympatizantů byla zřejmá: delegáti neschválili Beránkovu zprávu o činnosti předsednictva strany za uplynulý rok.

Hned poté byl Jan Beránek odvolán z funkce, což glosoval slovy: „Nemusím se za nic stydět, strana se dostala z ekonomických problémů, zvedly se nám preference, máme jednoho senátora“ (ČTK 24. 9. 2005).

Samotná volba předsedy se protáhla až do pozdních nočních hodin a přinesla očekávaný výsledek. Novým šéfem Strany zelených se stal Martin Bursík. Jeho jediným protikandidátem byl Karel Helman z Prahy.¹⁶

Jako první místopředsedkyně byla zvolena Dana Kuchtová z organizace Jihočeské matky, dalšími místopředsedy se stali Petr Štěpánek (zahraniční styky), Džamila Stehlíková (styk s veřejností), Štěpánka Johnová, Dušan Lužný a Martin Tichý.

Reakce Bursíkových oponentů na sebe nenechala dlouho čekat. V týž den, kdy byl zvolen nový předseda, oznámili odchod ze SZ a založení nové strany. V čele této skupiny stanula někdejší místopředsedkyně Jana Ulbrychová. Sjezd v Pardubicích tedy otevřel novou kapitolu ve vývoji Strany zelených. Předseda Bursík nešetřil optimismem: „Jsme připraveni vstoupit do první ligy politiky“ (ČTK 13. 12. 2005). I reakce médií byla velice vstřícná a nový předseda naprosto triumfoval.

Bývalý předseda Beránek vystoupil ze SZ dva měsíce po Bursíkově zvolení. Zdůvodnil to pracovní vytížeností pro organizaci GREENPEACE.

2.2

Strana zelených v letech 2005-2007

Strana zelených před volbami v roce 2006

Zelení vstupovali do roku 2006 s velkým očekáváním.

Vnitřní rozpory strany byly zažehnány, strana sjednocena

¹⁶ Karel Helman byl Bursíkovým protikandidátem, přestože neměl žádné ambice předsednický post získat. Mnozí jeho spolustraníci považovali jeho kandidaturu za frašku a recesi. Možná i proto byl Bursík zvolen rekordní většinou hlasů - poměrem 147 : 17.

pod silným a známým vůdcem a volební preference dávaly naději pro další růst.

Martin Bursík působil velmi sebevědomě. Například v lednu 2006, když preference strany byly asi 3 %, prohlásil: „Počítám s tím, že Zelení dostanou ve volbách sedm až osm procent hlasů“ (ČTK 26. 1. 2006).

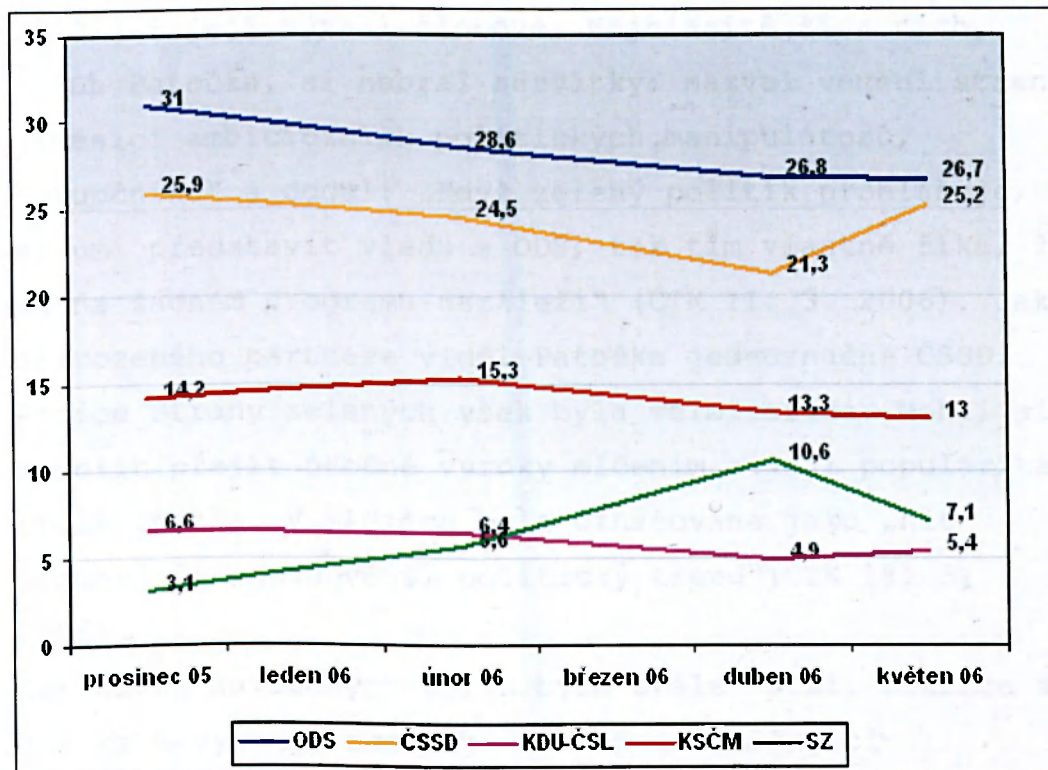
V lednu 2006 schválili Zelení svůj volební program „Kvalita života“. Tím prakticky začala jejich volební kampaň (o programu více v kapitole 03). Růstu preferencí Zelených si všimaly i ostatní strany. Nejdříve se to projevilo tím, že většina stran (zejména ČSSD) narychlo do svých programů doplňovala „zelená“ témata (Čaloun; Foltýn; Havlík aj. 2006, s. 85).

Bursík však zůstal klidný: „Nemám obavu, že by v oblasti ekologie mohl někdo programu Straně zelených konkurovat“ (ČTK 26. 1. 2006).

Vzestup Strany zelených zaregistrovala i česká společnost. V průzkumech veřejného mínění z února 2006 se preference této strany poprvé přehouply nad pětiprocentní hranici, nutnou pro vstup do Parlamentu. Všechny významné agentury (STEM, Factum Invenio i CVVM) se na tomto výsledku shodly. Strana zelených měla podporu 5,6 % hlasů (Kneblová 2007, s. 22). Předseda ČSSD reagoval zdrženlivě: „Počkal bych si, jaké budou další trendy“ (ČTK 19. 2. 2006). V tuto dobu však příkladně zafungoval psychologický efekt volební klausule. Strana zelených vstoupila do širokého voličského povědomí a její preference začaly dramaticky růst. Již o měsíc později měla podle průzkumu STEM 9,4 % a předběhla i KDU-ČSL. Vrcholu dosáhla v dubnu, kdy se její preference pohybovaly nad deseti procenty (průzkum agentury Factum invenio 18. 4. 2006)! Podle Daniela Kunštáta, pracovníka CVVM, oslovovali Zelení převážně mladší voliče, kterým nevyhovovala ani jedna ze dvou

největších stran (ČTK 2. 3. 2006). Zároveň se jim podařilo přitáhnout prvovoliče.

Následující tabulka graficky znázorňuje výše uvedené údaje. Vzestup preferenci Strany zelených se zastavil v dubnu, i tak se dále pohyboval nad 5 % (zdroj cvvm.cz).

Již v únoru se začali ostatní politici vyjadřovat o případné spolupráci se Zelenými. Ani Mirek Topolánek, ani Jiří Paroubek dopředu nevyloučili možnou dohodu. Martin Bursík reagoval způsobem typickým pro nové směřování strany: „Nás nezajímá ta levice a pravice, tam se ty strany zařazují samy. Nás zajímá, o čem ta budoucí spolupráce bude“ (ČTK 19. 2. 2006).

Směřování Martina Bursíka k ODS však bylo zřejmé. Tato situace byla unikátní, neboť ve světě jsou zelené strany přirozeně spíše vlevo. ČSSD již počítala s tím, že potenciální spolupráce se Zelenými je málo reálná. Podle analytiků také Strana zelených ubírala hlasy právě sociální demokracii - ta proto přešla do konfrontačního

tónu. V březnu prohlásil její předseda: „Tím, že budou volit stranu Bursíka, de facto volí předsedou vlády pana Topolánka, volí rovnou daň, zvýšení cen potravin, přímé platby u lékaře. To by z koalice těchto tří stran vyplynulo“ (ČTK 7. 3. 2006).¹⁷

S kritikou pravicového směřování Strany zelených však přišli i její bývalí členové. Nejhlasitější z nich, Jakub Patočka, si nebral servítky: nazval vedení strany „směsicí ambiciózních politických manipulátorů, korupčníků“ a dodal: „Když zelený politik prohlašuje, že si umí představit vládu s ODS, tak tím vlastně říká, že mu na žádném programu nezáleží“ (ČTK 11. 3. 2006). Jako přirozeného partnera viděl Patočka jednoznačně ČSSD. Pozice Strany zelených však byla velmi silná. Mohli si dovolit přejít útočné výroky mlčením a její popularita stále rostla. V médiích byla označována jako „hit sezóny“ či „nejnovější politický trend“ (ČTK 18. 3. 2006).

Nervozita zavedených stran byla stále větší. Dokonce ani ODS se nevyhnula očerňující kampani směřující k předsedovi SZ. Pavel Bém obvinil Martina Bursíka z podvodu a korupce, kterých se údajně měl dopustit při žádosti o dotace na opravu jeho barokního paláce. Předseda Zelených i v tuto chvíli zůstal klidný a požadoval pouze omluvu. Zároveň se vyjádřil, že i přes tento útok stále považuje ODS za vhodného partnera k povolebnímu vyjednávání.

¹⁷ ČSSD nebyla na vzestup Strany zelených připravena. Nejdříve se snažila stranu očernit, poté však vydala prohlášení, ve kterém se praví, že je ochotna si představit koalici právě se Zelenými. Námluvy obou stran pokračovaly ještě několik týdnů, než si Jiří Paroubek uvědomil, že touto iniciativou může více ztratit než získat. V březnu 2006 se Paroubek nechal slyšet, že majetkové poměry Martina Bursíka jsou „skandální“ (Blažková 2006). Předseda ČSSD dále prohlásil, že si neumí představit povolební spolupráci.

Prvního května 2006 došlo k události, díky níž na sebe Strana zelených znovu upozornila. Policie zbilá na demonstraci proti krajně pravicovému Národnímu odporu kandidátku SZ, Kateřinu Jacques. Celý incident byl bezprecedentně medializován a kvůli blížícím se volbám se stal velkým politickým tématem.

Policista Tomáš Čermák, který zákrok provedl, byl postaven mimo službu (ČTK 3. 5. 2006). Jeho konání se setkalo s širokou vlnou odsouzení, ať už ze strany Jiřího Paroubka, či exprezidenta České republiky Václava Havla.

Těsně před volbami došlo k rozkolu uvnitř samotné Strany zelených. Dvojka kandidátky SZ v Moravskoslezském kraji, Eva Holubová, iniciovala vznik levicové frakce Zelených. Vedení se od této iniciativy distancovalo a nepřímo z podpory frakce obvinilo ČSSD. Celý problém poté vedení vyřešilo radikálně: všechny signatáře levicového manifestu stáhlo z kandidátky (ČTK 30. 5. 2006). Ani tento problém nijak dramaticky nezměnil velké šance Zelených na úspěch ve volbách.

Volební kampaň Strany zelených v roce 2006

Zelení ve své kampani otevřeli pro českého voliče nová témata, spojená zejména s životním prostředím a kvalitou života. Po celou dobu kampaně se snažili o neagresivní styl vystupování (Čaloun; Foltýn; Havlík aj. 2006, s. 85), i v situacích, kdy oni sami byli vystaveni osobním útokům.

V médiích působili klidným dojmem. Na rozdíl od jiných stran (především ČSSD) nevedli negativní kampaň, což potvrzuje následující tabulka z portálu www.cvvm.cz. Tabulka přináší odpovědi průzkumu, který se zajímal o zaměření politických kampaní jednotlivých stran.

	spíše na představení vlastních programů	spíše na kritiku oponentů	nezná, nesleduje
ČSSD	25	47	22
KDU-ČSL	28	23	35
KSČM	31	21	39
ND	15	11	57
ODS	29	45	22
SNK ED	15	9	56
SZ	42	13	33
US-DEU	13	17	49

Pozn.: Dopočet do 100 % v řádcích tvoří odpovědi „neví“.

Na předvolební kampaň získala Strana zelených půjčkami i sbírkou mezi členy strany dostatečné množství prostředků.

Kampaň byla rozdělena do dvou fází. V té první se na propagačních materiálech a billboardech objevoval Martin Bursík. Působil uvolněným dojmem, jeho fotografie byla doplněna jednoduchým heslem. Billboard vypadal nejčastěji takto:

Ve druhé části kampaně se začali po Bursíkově boku objevovat i vedoucí kandidátek jednotlivých krajů. Na tomto billboardu je spolu s Danou Kuchtovou.

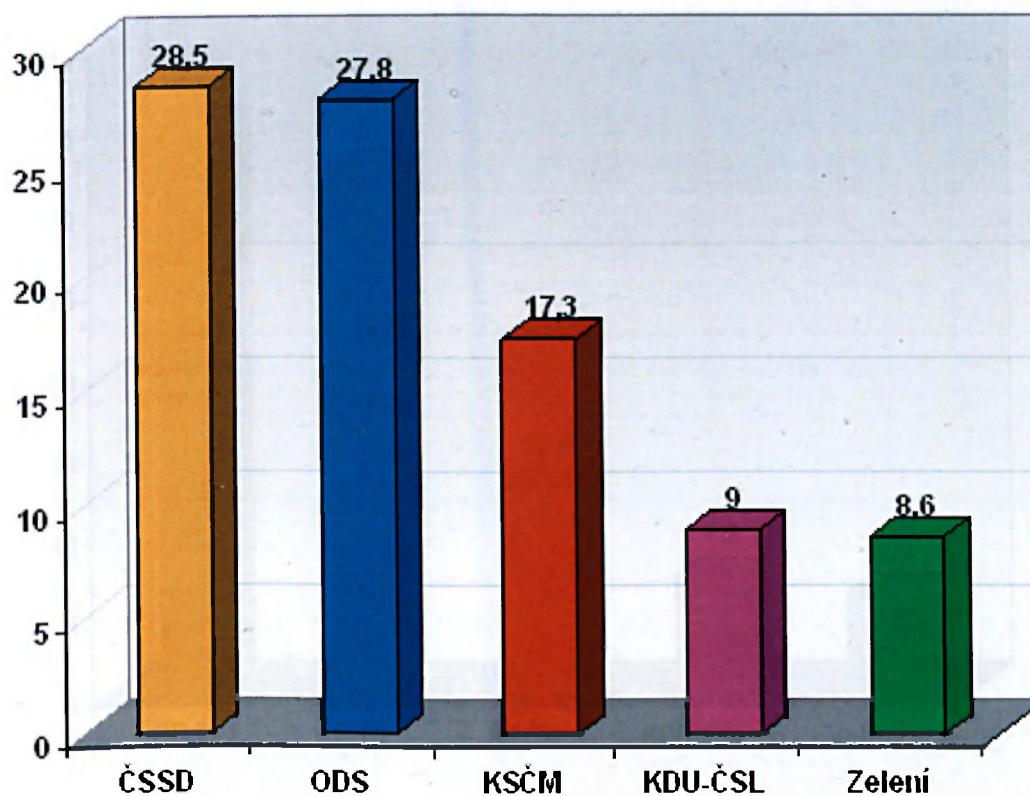
Billboardová kampaň byla doplněna letáky a jinými předměty. Letáky vypadaly například takto.

Je zajímavé, že se Zeleným, jako jediné straně na české politické scéně, podařilo zapojit do kampaně dobrovolníky (Čaloun; Foltýn; Havlík aj. 2006, s. 86). Dalším pozoruhodným momentem je vysoká míra decentralizace kampaně. Fungovala dvě hlavní centra (Praha a Brno), která organizovala trochu odlišné kampaně.

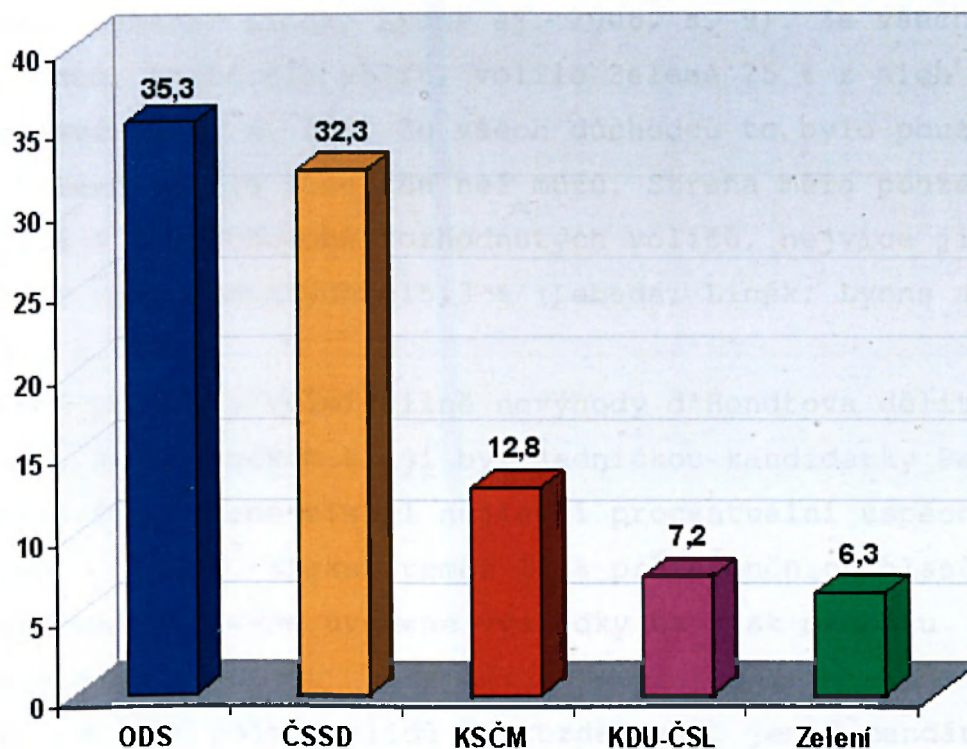
Volby do PSP ČR 2006

Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky se konaly v dnech 2.-3. 6. 2006. Strana zelených si držela svoji naději na historický úspěch. Agentura STEM viděla předvolební preference takto:

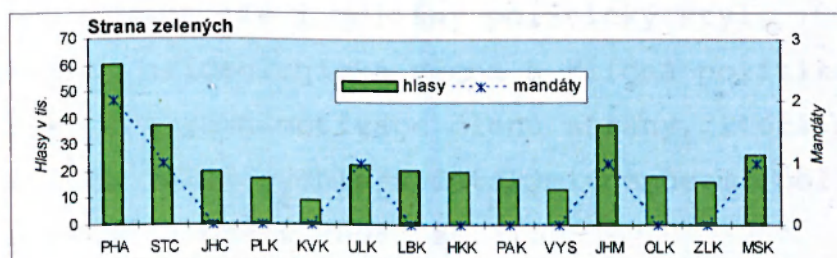
K volbám přišlo 64,5 % oprávněných voličů. První odhady dávaly Zeleným šanci na úspěch. V hlavním štábu SZ zavládla euforie. Lidr kandidátky na Vysočině, Jiří Dědeček, glosoval: „Výsledky budou buď dobré, nebo výborné“ (ČTK 3. 6. 2006).

Povolební vítězství slavila ODS, následovaná ČSSD, KSČM, KDU-ČSL a Stranou zelených. Konečné výsledky voleb vypadají takto (viz www.volby.glosy.info):

Strana zelených dosáhla relativního úspěchu a získala šest mandátů. Stala se tak první stranou s ekologickým zaměřením, které se podařilo v postkomunistických zemích dostat do Parlamentu (Čechová 2008, s. 28). Poslanci se stali: Přemysl Rabas z Chomutova, Ondřej Liška z Brna, Věra Jakubková z Ostravy, Kateřina Jacques a Martin Bursík z Prahy a Olga Zubová z Kutné Hory.

Následující tabulka ukazuje volební výsledky SZ ve volbách do PSP ČR v jednotlivých krajích.

Strana Zelených získala spolu s ODS nejvíce prvovoličů. Nejvíce hlasů dostala od svobodných voličů ve věkovém rozmezí 18-34 let. Se zvyšujícím se věkem podpora SZ

klesá (Lebeda; Linek; Lyons aj. 2006, s. 9). Ze všech studentů, kteří šli volit, volilo Zelené 25 % z nich (Čechová 2008, s. 30). Ze všech důchodců to bylo pouze 2 %. Zelené volilo více žen než mužů. Strana měla pouze necelá 4 % dlouhodobě rozhodnutých voličů, nejvíce ji volilo nerozhodnutých -15,3 % (Lebeda; Linek; Lyons aj. 2006, s. 125).

Zelení pocítili velmi silně nevýhody d'Hondtova dělitele hlasů. V Libereckém kraji byl jedničkou kandidátky Petr Pávek. Pro Zelené získal nejlepší procentuální úspěch voleb - 9,58 %. Získal téměř 18 % preferenčních hlasů. Paradoxně ale výše uvedené výsledky na získání mandátu nestačily!

Vinou malého počtu voličů se rozdělovalo jen 8 mandátů, na starostu Jindřichovic pod Smrkem místo nezbylo (Ditrych 2006). Petr Pávek nedlouho po oznámení výsledků podal ústavní stížnost, která byla zamítnuta.

Podle předsedy Zelených, Martina Bursíka, za úspěchem stálo: „strategické rozhodnutí jít do voleb samostatně, nikoli v koalici, odmítnutí ideologického řazení Strany zelených na levici či pravici, vytvoření vlastního prostoru uprostřed politické scény pro autentickou zelenou politiku, programové zakotvení strany v Evropské straně zelených, největší volební kampaň, která současně působila profesionálně a sympaticky, nový politický obsah, ale i odlišný politický styl, neagresivní, neideologická věcná a klidná politika a bezpochyby i vysoká motivace členů strany, která pomohla vypořádat se velmi rychle s dětskými nemocemi politicky mladé strany“ (Bursík 2008, s. 1).

Na volbách strana slušně vydělala. Ze zprávy o hospodaření se dá vyčíst, že na přípravu voleb vyčlenila 26,4 milionu Kč a vrátilo se jí 44 milionů. Celkový „volební výdělek“ se tedy pohyboval okolo 16 milionů Kč

(ČTK 29. 3. 2007), které byly použity na definitivní umoření dlouholetého dluhu. Strana zelených stabilizovala své finance.

Povolební situace ve Straně zelených

Strana zelených byla po volbách ve velmi výhodné situaci. Díky nekonfliktní kampani a středovému programu měla vysoký koaliční potenciál. Šest jejích poslanců se ukázalo být téměř klíčových v sestavování vlády.

Martin Bursík zachovával předvolební rétoriku: „Jsme stejně tak dobře připraveni být součástí vládní koalice, jestliže tam prosadíme část svých priorit, stejně tak jsme připraveni hrát roli důsledné opozice. To nám dává ohromnou svobodu“ (ČTK 3. 6. 2006).

Volby však skončily patem. Média informovala o tom, že jak levice (ČSSD + KSČM), tak pravice (ODS, KDU-ČSL + SZ) mají každá sto hlasů. Na to Zelení reagovali:

„Odmítli jsme automatické zařazování Strany zelených do pravé části politického spektra a konstatovali, že Poslanecká sněmovna je složena ze 100 poslanců levicových stran, 94 poslanců pravicových stran a šesti poslanců Strany zelených“ (ČTK 5. 6. 2006).

V samotné SZ probíhala vnitřní diskuze, jak se k nastalé situaci postavit. Liberecký předseda Jan Korytář chtěl důsledně jednat se všemi, zejména s ČSSD, Zelení z Vysočiny chtěli spíše menšinovou vládu ODS a KDU-ČSL, kterou by jejich strana podpořila. Zlínská krajská organizace navrhovala jít do vlády s pravicovými stranami, jihomoravská také, ovšem za cenu širokého prosazení zeleného programu (ČTK 5. 6. 2006).

10. 6. 2006 se sešla republiková rada SZ. Zástupci krajů se pokusili sjednotit své názory na další postup. Bursík si nepřipouštěl komplikace: „Předpokládám, že dostanu mandát, který nebude omezený“ (ČTK 10. 6. 2006).

Výsledek nepřekvapil. Zelení odmítli své zařazení do pravé části politického spektra, vyjádřili podporu svému vedení a pověřili ho vyjednáváním se všemi stranami - kromě komunistické. Cesta ke koalici s pravicovými strana byla otevřená.

Republiková rada též podle očekávání vyloučila ze strany členy spojené s levicovou frakcí v čele s Evou Holubovou (ČTK 10. 6. 2006).

ČSSD se pokusila navázat na přátelskou rétoriku z počátku kalendářního roku. Šéf poradců Jiřího Paroubka Petr Petržílek byl pověřen vyjednáváním se Zelenými. Ti měli ale úzký prostor pro manévrování, protože sociální demokracie by mohla vládnout jen s podporou komunistů. K tomu předseda SZ dodal: „Strana zelených se nezúčastní jednání o menšinové vládě podporované komunisty, ani takovou vládu nepodpoří“ (ČTK 10. 6. 2006).

K jednání nad budoucí vládní koalici usedli zástupci ODS, KDU-ČSL a SZ. Od počátku nebylo jasné, jakým způsobem chtějí získat důvěru sněmovny, ke které jim scházel minimálně jeden hlas.

Již 13. 6. Martin Bursík prohlašoval, že „koaliční jednání nejsou jednoduchá, ale jdou dopředu“ (ČTK 13. 6. 2006), o týden později již byl jasný počet členů vznikající vlády i rozdělení křesel. Strana zelených měla získat tři ministerstva. Na konci června byla většina sporných bodů vyřešena a podle předsedy SZ se program podařilo „ozelenit“ (ČTK 22. 6. 2006).

Necelý měsíc po volbách, 26. 6. 2006, byla sepsána koaliční smlouva.

To, že se na její tvorbě podílela i Strana zelených, lze poznat již z preambule. Jedná se zejména o zmínky o ekologii a kvalitě života.¹⁸

¹⁸ Koaliční smlouva je v plném znění na <http://www.zeleni.cz/1572/clanek/koalicni-smlouva/>.

Koaliční smlouva

Preambule

...
Koaliční strany se zavazují, že budou Českou republiku spravovat s důrazem na zachování otevřené občanské společnosti oddané hodnotám svobody a demokracie a postavené na principech právního státu, tržní ekonomiky, sociální a ekologické odpovědnosti.

...
Naše základní priority jsou:

- . Evropská unie, mezinárodní spolupráce a bezpečnost
- . Občan, rodina a společnost vzdělání a kultury
- . Právní stát bez korupce
- . Zdravé veřejné finance
- . Moderní ekonomika a nová pracovní místa
- . Kvalita života ve městě i na venkově

Povolební vyjednávání se ale zkomplikovalo. Ještě v červenci začala jednat ODS a ČSSD a tajně dokonce i KDU-ČSL s ČSSD o podpoře vlády s tichou podporou komunistů.

Nepřehlednou situaci jako první vyjasnili právě Zelení. Již na začátku srpna dal Martin Bursík najevo, že možná odstoupí z koaličního projektu. Byla to přímá reakce na vyjádření Mirka Topolánka v Lidových novinách ze dne 4. 8. 2006, že „projekt trojkoalice nemá další budoucnost.“ Další vyjednávání chtěl Topolánek vést pouze s ČSSD (ČTK 4. 8. 2006).

Mirek Topolánek poté prohlásil, že „před koncem prázdnin určitě budeme mít jmenovanou vládu. Neříkám tím jakou“ (ČTK 18. 8. 2006). Vše naznačovalo, že se dohodnou dvě nejsilnější strany, ODS a ČSSD. Projekt trojkoalice

formálně skončil 24. 8. 2006. Uvnitř Strany zelených se objevil názor, že by nakonec měla být podpořena menšinová vláda ČSSD, jiný názor zase prosazoval polouřednickou vládu a předčasné volby (ČTK 24. 8. 2006).

Mezitím Zelení řešili „běžné“ problémy. Snažili se o uznání svého poslaneckého klubu, což se jim nakonec podařilo.

Vstup Zelených do vlády

V září 2006 se Mirek Topolánek rozhodl sestavit menšinovou vládu ODS. Alespoň částečně tak byla vyřešena patová situace. Vláda byla jmenována 4. 9. 2006 (Čaloun; Foltýn; Havlík 2006, s. 167)

Podle očekávání však nezískala důvěru Poslanecké sněmovny, takže jednání musela pokračovat.

Zelení navrhovali úřednickou vládu do předčasných voleb „nejpozději na jaře 2008“ (ČTK 23. 11. 2006)

V říjnu 2006, v průběhu neustálého debatování nad podobou příští vlády, se konaly další volby, tentokrát do Senátu a zastupitelstva obcí. Oboje přinesly Zeleným neúspěch.

Ve volbách do Senátu neuspěl žádný kandidát, ani žádný nepostoupil do druhého kola! V obecních volbách získala SZ celkem 5,4 % hlasu a z celkového možného počtu zastupitelů získala pouze 0,65 % křesel!¹⁹

Situace při sestavování vlády byla téměř kritická.

Všechny demokratické strany zasedly k jednomu stolu a snažily se shodnout na potřebných reformách. Nezdařilo se.

Po nesnadných jednáních byla oživena myšlenka trojkoalice ODS, KDU-ČSL a SZ. Koaliční smlouvu podepsaly strany 28. 12. 2006 (Čechová 2008, s. 22).

¹⁹ Celkové výsledky voleb jsou k dispozici na www.volby.cz

I na této smlouvě je poznat vliv Strany zelených, ať už v preambuli či v dalších tématech, která jsou níže uvedena:²⁰

Koaliční smlouva

Preambule

...

Koaliční strany se zavazují, že budou Českou republiku spravovat s důrazem na zachování otevřené občanské společnosti oddané hodnotám svobody a demokracie a postavené na principech právního státu, tržní ekonomiky, sociální a ekologické odpovědnosti.

...

Víkendové omezení provozu vozidel nad 7,5 tuny.

Podpoříme využití obnovitelných zdrojů energie na výrobu tepla tak, aby cenové rozdíly jednotlivých zdrojů nebyly výrazně vyšší než v současnosti.

Zachováme bezplatné základní a střední vzdělání ve standardním rozsahu.

Tato koaliční smlouva je propracovanější, obsahuje přesné termíny plnění a je konkrétnější.

Některým osobnostem, v jejichž čele stál Václav Klaus, vadilo propojení pravicové ODS a Zelených, strany s ekologickým zaměřením. Prezident ČR k tomu uvedl, že toto spojení považuje za „neuvěřitelně nešťastné“, mimo jiné proto, že Strana zelených stojí „na absolutně druhé straně jakési ideologické bariéry“ (ČTK 7. 1. 2007). Kritika se ozývala i přímo ze SZ, konkrétně od Petra

²⁰ Celý text koaliční smlouvy je k dispozici na adrese:
<http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/dulezite-dokumenty/koalicni-smlouva-20394/>

Uhla, který na protest s vytvořením koalice s ODS Zelené opustil (ČTK 23. 1. 2007). Místopředsedkyně strany kontrovala: „Nemodráme, je to určitý kompromis“ (ČTK 17. 2. 2007).

Za Zelené měli do vlády vstoupit čtyři ministři: Martin Bursík jako ministr životního prostředí, Dana Kuchtová jako ministryně školství, mládeže a tělovýchovy, Karel Schwarzenberg jako ministr zahraničí (ten ovšem nebyl členem SZ) a Džamila Stehlíková jako ministryně pro lidská práva.

9. 1. 2007 byl oficiálně ustanoven poslanecký klub SZ, jehož předsedkyní se stala Kateřina Jacques (ČTK 9. 1. 2007).

Před rozhodujícím hlasováním o důvěře novému kabinetu bylo jasné, že novou vládu nepodpoří ani KSČM ani ČSSD (ČTK 10. 1. 2007).

V pátek, 18. 1. 2007 dostala v Poslanecké sněmovně nová vláda důvěru (Čechová 2008, s. 18). Nové vládě pomohli dva poslanci ČSSD, Melčák a Pohanka, kteří se odklonili od oficiální linie své strany²¹.

Vstup do vlády komentovala Kateřina Jacques takto: „Zbavili jsme se nálepky nováčků, nikdo nepochybuje o tom, že jsme standardní, plnohodnotnou parlamentní stranou“ (ČTK 17. 2. 2007).

²¹ Jakou roli v jejich rozhodnutí hrála korupce není dodnes uspokojivě vysvětleno.

3.0

Porovnání programů Strany zelených z let 2002, 2003 a 2006

Politické programy jsou dokumenty, které jednotlivé strany vydávají nejčastěji před volbami. V programech stran je nastíněno hlavní směřování strany, její cíle a také prostředky, jimiž chce těchto cílů dosáhnout. Programy mají několik základních funkcí - umožní voličům soustředit se kolem takové strany, která zosobňuje jejich názory, vymezuje stranu vůči ostatním a naznačuje světonázorovou orientaci strany. Dále pomocí programu můžeme vyčíst i leccos o poctivosti, pečlivosti, upřímnosti a nápaditosti jeho autorů. Programy plní také funkci prognostickou. Lze podle nich odhadnout, jakým směrem se může společnost vyvíjet v příštím volebním období (Šaradín 2002, s. 7).

Ve sledovaném období let 2002-2006 byly ve Straně zelených napsány čtyři programy. Konkrétně to byly programy z roku 2002 (*„Novou vládu se Stranou zelených“*), 2003 (*„Vize ekologické demokracie“*), 2004 (*„Evropa: jeden z našich domovů“*) a z roku 2006 (*„Kvalita života“*).

Tento počet programů je dán vývojem v SZ. Programy z let 2002 a 2006 byly sepsány u příležitosti voleb do PS Parlamentu ČR. Program z roku 2003 je zcela ojedinělým dokumentem, který shrnuje představy nového předsednictva.

Program Strany zelených z roku 2004 je specifický tím, že byl sepsán u příležitosti voleb do Evropského parlamentu. Svým zaměřením se vymyká, a proto nebude zahrnut v komparaci; pouze budou představeny jeho hlavní body.

Program SZ 2002

Strana zelených se v něm označuje za „demokratickou a nezkorumpovanou alternativu současných parlamentních stran“ (Strana zelených 2002, s. 1) a odkazuje na to, že Zelení jsou čtvrtou nejsilnější stranou Evropy.

V oblasti hospodářské politiky vyslovují Zelení myšlenku ekologické daňové reformy a konceptu státního rozpočtu na celé vládní období, tedy na 4 roky. Problematika energetiky je vyjádřena jasnými slogany: „Červenou jaderné energetice a Zelenou moderní energetice“ (Strana zelených 2002, s. 4). Strana zelených se také jasně staví pro ukončení těžby uranu. V dopravě je hlavním tématem posílení železnice na úkor automobilové a nákladní přepravy.

Ekologická opatření směřují zejména k lepší likvidaci odpadů, zpřísnění krajinné ochrany a podpory ekologického zemědělství. Strana zelených chce také posílit kompetence ministerstva životního prostředí. K netradičním návrhům patří, „aby se úředníci veřejné správy museli celoživotně vzdělávat v oboru péče o životní prostředí“ (Strana zelených 2002, s. 3).

Důchodová reforma má být vyřešena individuálním penzijním připojištěním. Mladé rodiny mají být podpořeny státními výhodnými půjčkami. Zelení podporují vznik zákona o registrovaném partnerství a uzákonění prostituce. Proti drogám se chtějí stavět „prevencí, nikoli represí“ (Strana zelených 2002, s. 7).

V otázce zahraniční politiky podporují mírové řešení konfliktů a zvýšení příspěvku pro rozvojovou pomoc. Chtějí zprofesionalizovat armádu „podle potřeb bezpečnosti a obranyschopnosti republiky a ve spolupráci s NATO“ (Strana zelených 2002, s. 6).

V oblastech vzdělávání je kladen důraz na alternativní metody pedagogiky, celoživotní vzdělávání učitelů a

individuální přístup k dětem. Kontroverzním návrhem je zavedení povinné ekologické výchovy (Strana zelených 2002, s. 5).

Strana zelených si též přeje posílit roli občanských iniciativ, například tím, že jejich zástupci budou zváni k tvorbě zákonů.

Na závěr programu je zminěna snaha o snížení hranice pro vstup do sněmovny na 2,5 % hlasů.

Program SZ 2003

V preambuli je naznačeno nové směřování Strany zelených - na kvalitu života. Autoři vymezují dva nové pojmy ekologická demokracie a neodemokracie. Tak se snaží navázat na masarykovské pojetí humanitní demokracie. V energetické problematice chtějí Zelení podpořit „obnovitelné zdroje a úspory energie“ (Strana zelených 2003, s. 4), a to zejména biomasy. Dalšími návrhy jsou dokončení privatizace energetiky a konec jaderných elektráren. Odmítnutí jádra je dokonce bráno jako podmínka vstupu do vlády.

V programu je podrobně vysvětlena ekologická daňová reforma. Další části ekonomického programu jsou velmi obecné.

Zelení pokládají nadměrný automobilismus za „sociálně patologický jev“ (Strana zelených 2003, s. 5), který pomůže omezit zavedení mýtného. Je akcentována role železnice na úkor nákladní tranzitní dopravy.

V ekologické problematice SZ o sobě sama prohlašuje, že „žádná politická strana nemá v této oblasti takovou kompetenci“ (Strana zelených 2003, s. 4). Nejdříve si všimá globálních ekologických problémů (tedy zejména snižování emisí), dále navrhuje zvýšit recyklaci odpadů. Cílem má být recyklace více než 50 % odpadu v roce 2010, tedy do sedmi let.

Zelení též chtějí posílit kompetence ministra životního prostředí a všestranně podporovat ekologické zemědělství. Z programu lze vyčíst snahu o zpřísnění ochrany ohrožených zvířat a rostlin, kontroverzním návrhem jsou povinné psychologické zkoušky myslivců (Strana zelených 2003, s. 7). Strana zelených se v programu staví proti velkým vodním dílům. Jako protipovodňové opatření navrhuje obnovu remízků, hájků a mezí. V oblasti ochrany spotřebitele jde o důsledné a pravdivé označování původu výrobku, zejména potravin. Sociální politika by měla být „aktivní“ (Strana zelených 2003, s. 13), mladým rodinám se má pomáhat výhodnými půjčkami a zvyšováním sociálních dávek. Lépe má být také postaráno o menšiny, zejména o Romy, jejichž situace je považována za „katastrofální“ (Strana zelených 2003, s. 13). Důrazná je také snaha o vstřícnou azylovou politiku. Zelení podporují též zákon o registrovaném partnerství.

V otázkách zahraniční politiky vidí SZ jako hlavní partnery ČR země Visegrádské čtyřky, nejvíce pak Slovensko. Demokracie ve světě má být podporována vyššími finančními prostředky. Zelení jsou pro EU a proti násilí při řešení mezinárodních konfliktů. Školství je považováno za jedno z prioritních témat. Domácí vyučování by mělo být zrovnoprávněno s tím dosavadním, musí se též zvýšit kvalita výuky. Zelení se ale ostře stavějí proti školnému.

SZ se dle svého programu zasadí o zákon o referendu a o přímou volbu starostů. Kulturní sféře by mělo náležet pevně jedno procento státního rozpočtu. Silný důraz je rovněž kladen na nezávislá média.

Zelení se zároveň pokoušejí nastítnit reformu zdravotnické systému, zejména přes důslednou lékovou politiku s „eliminací lobbyistických tlaků zájmových

skupin napojených na farmaceutický průmysl" (Strana zelených 2003, s. 22).

Proti korupci se má bojovat řízenými provokacemi, všichni soudci mají být starší čtyřiceti let.

ČR má být spolehlivým partnerem NATO, ale většina prostředků má být z armády přesunuta jinam.

Na závěr je v programu řečeno, že zelení představitelé budou vázáni „přísnými a veřejně známými etickými kodexy" (Strana zelených 2003, s. 23).

Program SZ 2004

Tento program začíná jasným vymezením: „Pokud by měli Evropskou unii řídit nacionalisté s komunisty, ať je co nejslabší; pokud však bude soustátím, které na první místo klade zájem svých občanů o co nejvyšší ekologickou, kulturní, sociální i politickou kvalitu života, pak ať je co nejsilnější. O takovou Evropu se chceme zasazovat" (Strana zelených 2004, s. 1).

Zelení se odvolávají na své evropské kolegy a také většina obsažených témat je pojednávána v evropském měřítku.

V první kapitole o ekologii se lze dočíst o nutnosti ochrany kvality vody (např. vybudováním více čističek odpadních vod) a přírody (dokončení projektu NATURA 2000), dále také o ekologickém zemědělství a „zeleném venkovu" (Strana zelených 2004, s. 3).

V rámci ekologických opatření je též navrhováno celoevropské zálohování PET lahvi, podpora kompostování či recyklování odpadů.

V druhé kapitole nazvané Nová evropská demokracie je zmíněna potřeba podpory obecně prospěšných občanských sdružení.

Třetí kapitola pojednává o ochraně spotřebitele. Jedná se v ní zejména o označování potravin, právu na

informace či o právu na „eticky přijatelné výrobky“ (Strana zelených 2004, s. 6).

Strana zelených v další kapitole věnované zemědělství chce razantně omezit dotace zemědělcům a dohlédnout, aby „výdaje byly na věnovány zvyšování ekologické a sociální udržitelnosti, společné zahraniční a obranné politice, vědě a integraci“ (Strana zelených 2004, s. 13).

Kapitola s názvem „Evropa: první demokratická velmoc“ pojednává zejména o podpoře společné evropské zahraniční, bezpečnostní a mezinárodní obchodní politiky a zrušení smlouvy Euroatom.

Program SZ 2006

Program Strany zelených je členěn do šesti hlavních kapitol: modernizace české společnosti, životní prostředí a ochrana spotřebitele, otevřená společnost a demokratická účast, podpora školství a vědy, sociální a zahraniční politika.

V úvodu se pravi, že SZ je univerzální politickou stranou, která navíc přináší do politiky „nová, typicky zelená témata“ (Strana zelených 2006, s. 5). Zaměření programu je na kvalitu života občanů.

V ekonomických otázkách Zelení odmítají silnou roli státu: „úlohou státu není podnikat ani ekonomiku řídit“ (Strana zelených 2006, s. 6) a přejí si zjednodušit podmínky pro podnikání. Apeluji na snižování veřejných dluhů a prosazení ekologické daňové reformy.

V programu lze nalézt rezolutní odmítnutí energie z jádra: „česká jaderná energetika se potýká s chronickým problémem nedodržování zajištění kvality“ (Strana zelených 2006, s. 14) a požadavek postupné privatizace společnosti ČEZ.

V otázce dopravy je kladen důraz na snižování počtu kamiónů na silnicích a na posílení železniční dopravy.

V programu je též zmíněna snaha o přechod na alternativní paliva, zejména stlačený zemní plyn CNG, vodík či hybridní pohony. Otázka budování nových silnic je charakterizována heslem „lepší moderní dvoupruhová silnice za 5 let, než dálnice za 50 let“ (Strana zelených 2006, s. 18). SZ by chtěla posílit roli chodců, ale zejména cyklistů.

V programu je dán velký prostor ochraně spotřebitele. Zelení počítají se zřízením Úřadu pro ochranu spotřebitele a novelizací zákonů zabývajících se touto problematikou.

Podle programu je také třeba zapracovat na kvalitě potravin, jejich označování a rozvoji biopotravin. S tím souvisí i snaha o podporu ekologického zemědělství.

Zeleným se též nelíbí zákon o myslivosti: „Místo takzvaného chovu zvěře šetrné využívání přírodních zdrojů, které umožní účinnou přirozenou regulaci přemnožených druhů“ (Strana zelených 2006, s. 28).

Dalším tématem je recyklace odpadů. V programu se lze dočíst, že Zelení chtějí „zavést povinné zálohování i jednorázových láhví“ (Strana zelených 2006, s. 31).

Celá ekologická podkapitola je v programu uzavřena vzletným heslem: „Kdo jiný, než my?“ s tím, že v otázkách ekologie má právě SZ největší rozhled a klade na ně největší důraz ze všech stran.

Strana zelených navrhuje snížení věkové hranice pro volební právo na 16 let, protože „dnešní šestnáctiletí jsou dostatečně zralí, aby mohli volit“ (Strana zelených 2006, s. 34).

Prioritou SZ je aktivní politika zaměstnanosti a „rozvoj mobility pracovní síly a pružnosti na trhu práce“ (Strana zelených 2006, s. 44). Nutná je reforma zdravotnictví a systému sociálních dávek.

Zajímavé jsou názory SZ na rodinu: „Rodinná politika by neměla být založena na preferování manželských rodin před ostatními formami spoluzití, zakotvení rodiny v právním řádu proto musí být modernizováno a musí vycházet vstříc všem současným podobám partnerského soužití“ (Strana zelených 2006, s. 46). SZ slíbují rovné příležitosti mužů a žen - dokládá to slibem alespoň třetinového zastoupení žen na kandidátkách.

V otázce bytů jsou Zelení pro postupnou deregulaci nájemného a regeneraci panelových sídlišť. Ve zdravotnictví je kladen důraz především na prevenci „drogových závislostí, kuřáctví a HIV/AIDS“ (Strana zelených 2006, s. 51). Zelení prosazují vznik a rozvoj decentralizované páteřní sítě veřejných neziskových zdravotnických zařízení.

Nezbytná je též důchodová reforma, SZ navrhuje vlastní reformu o třech základních bodech, v které počítají se spoluúčastí každého pojištěnce formou důchodového přípojištění.

Zahraniční politika je pro Zelené propojena s EU a NATO. Vyslovují se pro Evropskou ústavu a další rozšíření EU včetně Turecka. Volají po větší míře zahraniční pomoci a to až 0,7 % hrubého národního důchodu.

Rozvoj školství je jednou z priorit SZ stejně jako zlepšení platových podmínek učitelů. Netradičním nápadem je též zrušení přijímacích zkoušek na střední školy. V programu lze najít zmínku o podpoře alternativních výukových metod. „V přípravě nových učitelů na pedagogických fakultách by měl být alternativním systémům, jako je waldorfská škola, montesorri, daltonský plán apod., věnován větší prostor“ (Strana zelených 2006, s. 40).

Strana zelených ve svém programu dále uvádí, že pro kulturu zajistí 1 % státního rozpočtu. Zároveň chce také prosadit zákon na legalizaci prostituce.

Porovnání programů Strany zelených z let 2002, 2003 a 2006

Při porovnávání jednotlivých programů Strany zelených z let 2002-2006 musíme zohlednit několik hledisek.

Hledisko první - čas a okolnosti vzniku

Za nejdůležitější považuji skutečnost, že každý program vypracovávalo jiné předsednictvo.

Program v roce 2002 byl tvořen novým vedením v čele s předsedou Miroslavem Rokosem. SZ podle předvolebních průzkumů neměla šanci překročit pětiprocentní hranici pro vstup do Parlamentu a neměla žádné zkušenosti s vysokou politikou. Program je proto třeba chápat spíše jako začátek nové etapy.

Nové vedení v čele s Miroslavem Beránkem a Jakubem Patočkou v roce 2003 vypracovalo program nový. Nebyl to program volební, avšak seznamoval veřejnost se změnami ve SZ. Projevuje se v něm i větší sebevědomí, potvrzené dilčimi úspěchy v krajských volbách.

Předvolební program z roku 2006, na jehož přípravě se podílelo nové předsednictvo, je z tohoto hlediska zcela odlišný. Strana měla reálnou šanci uspět ve volbách. V jejím čele stál zkušený a známý politik Martin Bursík. Zelení také mohli zúročit zkušenosti z posledních čtyř let.

Hledisko druhé - rozsah

Je samozřejmě otázkou, nakolik lze porovnávat programy podle jejich rozsahu, protože někdy platí, že méně je více. Program z roku 2002 má pouze 9 stran, z roku 2003

má stran 23. Bursikův program je nejrozsáhlejší - plných 76 stran.

Hledisko třetí - obsahová stránka

Program 2002

Program je příkladnou ukázkou politické nezkušenosti autorů, spojené s populismem. Pokud obsahuje nějaké konkrétní a reálně uskutečnitelné návrhy, jedná se téměř výlučně o ekologická témata. Za vyzdvihnutí jistě stojí návrh ekologické daňové reformy a návrhy vztahující se k občanským iniciativám. Kladné lze také hodnotit názorově-politické vymezení vůči ostatním stranám.

Největším problémem programu SZ v roce 2002 zůstává nevyřešená otázka financování většiny návrhů. Týká se to zejména oblasti energetiky, školské reformy a dopravy. Politická naivita se v programu projevuje například faktickou absencí řešení zdravotnické, důchodové či bytové problematiky.

Populistickými hesly je program silně kontaminován. Za všechny je možné uvést slib, že za každý obdržovaný hlas ve volbách vysadí SZ jeden strom (Strana zelených 2002, s. 6).

Jako obskurní lze považovat návrh na přejmenování Ministerstva zemědělství na Ministerstvo zemědělství a ochrany spotřebitele či vznik nového Ministerstva modernizace hospodářství (Strana zelených 2002, s. 8).

Program 2003

Program Strany zelených z roku 2003 z pera Jakuba Patočky má dvoji účel. Za prvé chce ukázat určitý myšlenkový posun oproti minulému programu, za druhé je jakýmsi náborovým dokumentem. Celý je zakončen slovy: „Svou vizi ekologické demokracie předkládáme občanům

České republiky s vírou, ... že mnozí se po jeho četbě rozhodnou přispět k jeho uskutečňování tím nejpádnejším způsobem: členstvím ve Straně zelených" (Strana zelených 2003, s. 24).

Každá problematika je uvedena na několika příkladech a poměrně zeširoka. Rapídně ubylo populísmu. Program ale zůstává ale především programem osob spojených s ekologickým hnutím. V ekologických tématech jsou návrhy nepřesnější a nejkonkrétnější (např. konec jaderné energetiky v ČR v roce 2020). Program se zásadně věnuje zahraniční politice, je velmi proevropský a demokratický. Velký prostor je zde také dán médiím, jejich nezávislosti a regulací.

K základním problémům tohoto programu patří absence finančního krytí a ignorování určitých témat, jakými je například reforma důchodového systému. Okruhy, které jsou nedostatečně nebo povrchně zpracovány převyšují ty, které jsou zpracované podrobně. Není nouze o nic neříkající věty typu: „Strana zelených bude usilovat o to, aby zejména složky občanské společnosti, rodiny, škola a církve, ale i obce, kraje a stát pokračovaly v úsilí o vytváření podmínek rozvoje dítěte a o zajištění jeho práv a důstojností" (Strana zelených 2003, s. 11).

Za problematickou lze nepochybně považovat zmínku o neodemokracii a odkazování na ideály T. G. Masaryka.

Program 2006

V předmluvě předsedy strany, Martina Bursíka, si můžeme přečíst sebevědomé prohlášení: „Zelení představují v těchto volbách reálnou šanci na změnu. Váš hlas pro Stranu zelených bude (...) hlasem pro změnu politiky a pro postupnou proměnu atmosféry v naší společnosti" (Strana zelených 2006, s.7).

Program je přehledně členěný, má jasnou koncepci i formu.

Na rozdíl od předešlých programů je kladen velký důraz na ekonomiku. Stálíci zůstávají ekologická témata, která jsou lépe vypracována. Jako velké pozitivum je třeba uvést to, že většina návrhů je konkrétních. Zářným příkladem je navrhovaná důchodová reforma. Program se zbavil většiny populistických a nereálných bodů. Nevyhýbá se kontroverzním tématům, jako je například snížení věkové hranice ve volbách. K negativům programu by se mohl počítat jeho rozsah, protože je pro běžného voliče až příliš velký.

Pro názornou ukázkou rozdílnosti jednotlivých programů jsem zvolil téma, které není sice „zelené“ ani pro SZ prioritní. Tímto tématem je problém prostituce a její řešení.

Program SZ 2002

Prostituci vymežíme výhradně do veřejných domů a budeme vyžadovat povinné a pravidelné lékařské prohlídky. Prostituci zdaníme jako formu podnikání. Současně budeme tvrdě potírat kuplířství, podpoříme programy prevence a sociální práce v této oblasti.

Text je velmi krátký, ale poměrně výstižný. Jasně pojmenovává problém a nabízí jeho řešení. Problematickou se zdá pasáž o podpoře programů prevence - není řečeno, kdo je zavede a povede a jak na tyto programy budou získány prostředky.

Program SZ 2003

Strana zelených má plán na překonání neúnosné situace v prostituci, před níž stát až dosud pokrytecky uhýbá:

Strana zelených chce prosazovat vymezení prostituce výhradně do veřejných domů, povinné a pravidelné lékařské prohlídky a zdanění prostituce jako formy podnikání. Současně Strana zelených bude chtít, aby stát přestal tolerovat kuplířství a podpořil programy prevence a sociální práce v této oblasti.

Oproti předešlému programu je text trochu rozsáhlejší, spojený s kritikou současného uspořádání. Obsahově je však téměř stejný. Kontroverzní je prohlášení o státní toleranci kuplířství. Za pozornost stojí dvojí zmínění názvu strany na relativně malém prostoru.

Program SZ 2006

Prostituci vnímáme jako závažný společenský problém s řadou negativních bezpečnostních, sociálních a zdravotních dopadů. K problémům, které prostituce s sebou nese, patří nedobrovolná prostituce a organizovaný zločin, komerční sexuální zneužívání dětí, drogová kriminalita, daňové úniky, zdravotní rizika, obtěžování veřejnosti a narušování každodenního života měst a obcí, zejména v příhraničních regionech. Stávající právní řád reguluje pouze část problémů, které sebou prostituce přináší. Vzhledem k tomu, že prostituci chybí legislativní rámec, je velmi obtížné tyto problémy řešit, především obchod s lidmi a porušení lidských práv obětí.

Výpověď Úmluvy o potlačování a zrušení obchodu s lidmi Strana zelených bude prosazovat regulaci prostituce prostřednictvím samostatného zákona. Pro přijetí tohoto zákona bude nutné vypovědět Úmluvu o potlačování a zrušení obchodu s lidmi a využívání prostituce druhých osob, která je s tímto zákonem v rozporu.

Zákon o regulaci prostituce

Navrhujeme regulovat prostituci samostatným zákonem, který vytlačí prostituci z ulic a omezí negativní jevy, které prostituce přináší. Prostituce se stane druhem podnikání na základě zvláštního právního předpisu bez možnosti ji vykonávat v zaměstnaneckém poměru. Nabízení prostituce bez příslušného osvědčení bude nezákonné. Osoba, vykonávající sexuální služby, bude plnit řadu povinností, například platit sociální a zdravotní pojištění, odvádět daně a pravidelně se podrobovat lékařským prohlídkám. Prostituce bude umožněna pouze ve speciálních zařízeních k tomu určených, přičemž provozování těchto zařízení bude živností. Osvědčení či povolení pro tento podnik by vydával příslušný obecní úřad v místě, kde by měla být činnost vykonávána. Obec bude mít kompetenci rozhodnout, zda prostituci umožní, či ji úplně zakáže, a to včetně speciálních podniků.

Zákaz „pouliční“ prostituce

„Pouliční“ prostituce, nabízení sexuálních služeb na veřejných prostranstvích a na místech viditelných z veřejných prostranství (výlohy veřejných domů apod.), bude zákonem zakázána

Text programu 2006 je od předchozích v mnohém odlišný. Na první pohled je mnohonásobně rozsáhlejší - je to dáno zejména stylem psaní. Problém je nejdříve obšírně popsán. Autoři se soustředili také na pojmenování příčin problému.

Návrh řešení je výčerpávající a logický. Text celkově působí kompaktním dojmem a dává tušit dobrou orientaci v dané problematice.

Porovnání programů Strany zelených z let 2002, 2003 a 2006 - závěr

V relativně krátkém časovém úseku vydala Strana zelených velice rozdílné programy. Program první, z roku 2002, je spíše jakýmsi konceptem. Obsahuje nereálné sliby a utopistické vize. Přesto v základních směrech naznačuje politickou i hodnotovou orientaci strany.

Program z roku 2003 je již plnohodnotným dokumentem.

Zbavil se většiny populistických slibů a z prvního programu převzal větší část témat i jejich řešení.

Vlajkovou lodí programu je stále otázka ekologie, avšak i ostatní témata (například zahraniční politika) jsou kvalitně zpracována.

Nejvyváženějším programem je bezpochyby ten z roku 2006. Dává odpovědi na většinu voličských otázek, je přiměřený v názorech i návrzích. Má univerzálnější charakter a obsahuje konkrétní návrhy opatření. Nemá žádná výrazná negativa.

Na jednotlivých programech lze velmi dobře sledovat vývoj Zelených. Za „pouhé“ čtyři se roky dokázali změnit z malé, v mnoha ohledech populistické strany přejít na moderní, sebevědomou a úspěšnou stranu.

Strana zelených a její kontakty se zahraničím

V době před pádem železné opony se nedá mluvit o nějaké ucelené „zelené“ koncepci či straně v Československu. Je tedy velmi obtížné sledovat vlivy zahraničních ekologických a „zelených“ organizací.

Velkou pomoc poskytoval exulant Milan Horáček a obecně němečtí (bavorští) Zelení. Právě Horáček se podílel na odhalení členů StB ve vedení Československé strany zelených a byl v přípravném výboru „vyčištěné“ Strany zelených (Pečínka 2007, s. 1).

Po počáteční euforii nastalo rychlé vystřízlivění a oboustranný odstup zástupců české a německé SZ, což bylo zapříčiněno hlavně odlišným vývojem na obou stranách hranice. Česká strana vytýkala té bavorské přílišnou levicovost, německé straně se zase nelíbil vstřícný postoj k jaderné energetice. Navíc se čeští Zelení rychle propadli do politického suterénu, a tím ztratili pro Němce význam.

V roce 1997 byla česká SZ přijata do Evropské federace zelených stran EFGP (Pečínka 2002, s. 207). Vztahy však zůstaly i nadále chladné na čemž se podepsala i vzájemná nevraživost výše uvedeného Milana Horáčka a tehdejšího šéfa Zelených, Jaroslava Vlčka (Pečínka 2007, s. 2).

Situace se proměnila až s událostmi, které ve Straně zelených rozproudil Jakub Patočka a Jan Beránek na jaře roku 2002. Vstupem ekologických aktivistů do Strany zelených (zejména díky akci Zelená padesátka) se zvýšily i kontakty se zahraničím. To se projevilo například návštěvou spolupředsedy frakce Zelení-Evropská svobodná aliance (G-EFA) v EP, Daniela Cohn-Bendita.

Bývalý studentský vůdce Daniel Cohn-Bendit stál na straně „Tmavozeleného proudu“ ve Straně zelených. Na

sjezd SZ v dubnu 2003 zaslal dopis, v němž vyjádřil naději, že sjezd bude mít „zelený výsledek“ a podpořil „nové předsednictvo“ (Cohn-Bendit 7. 12. 2003) Tmavozelení sjezd plně ovládli. Prvotní nadšení v zahraničí poměrně brzy vystřídalo podezření o nedemokratických způsobech vedení strany. Problémy vypluly na povrch při tvorbě kandidátky do voleb do Evropského parlamentu. Evropští Zelení si přáli jako kandidáta číslo jedna bývalého ministra životního prostředí Martina Bursika či vládního zmocněnce pro lidská práva Jana Jařaba. Proti tomu však bylo vedoucí duo Patočka - Beránek. Svoje preference dal najevo Daniel Cohn-Bendit dopisem: „Jsou taci, kteří mají uvnitř strany silnější pozici, což ale automaticky neznamená, že jsou také lepšími kandidáty... Zelené přesvědčení se zakládá na tom, že živá a udržitelná demokracie není tyranii většiny, ale zakládá si na respektu vůči menšinám, dokonce i uvnitř našich stran. Je v našem zájmu umožnit těmto menšinám prezentovat a obhajovat veřejně svůj názor“ (Cohn-Bendit, 7. 12. 2003).

Lídrem kandidátky se nakonec stal Jan Patočka. Podpora EFGP však byla důležitá. Proto Patočka odjel do Bruselu, kde se mu podařilo vyjednat podporu a předvolební návštěvu nejen u Cohn-Bendita, ale i u italského zeleného europoslance, slavného horolezce Rainholda Messnera (Pečínka 2003, s. 5).

Založení Evropské strany zelených

Další přelomový bod vztahů SZ a jejich zahraničních sesterských stran bylo založení Evropské strany zelených (EGP). Stalo se tak 21. 2. 2004 v Římě (ČTK 21. 2. 2004). Strana navazovala na EFGP a předseda české SZ se stal jedním ze zakládajících členů.

Nejednotnost českých Zelených po zformování Otevřené platformy se projevovala i v zahraničí. Na akci spojené s příjezdem německého ministra zahraničí za Zelené, Joschky Fischera, dostali pozvání pouze Horáček a Uhl, nikoli Beránek s Patočkou.

Proti údajným nedemokratickým praktikám ve vedení Strany zelených se znovu postavil Milan Horáček. Odvolal svůj původní záměr podporovat Stranu zelených do voleb do EP a věnovat milion korun s odůvodněním: „V neposlední řadě díky návštěvě a návrhu Dannyho (Cohn-Bendita) na jaře 2002 se diskutovalo o základní myšlence, že kandidátka zelených pro evropské volby roku 2004 by měla být kandidátkou otevřenou. Ke kandidatuře na této listině měli být přizváni nezávislí a lidé z nevládních organizací, nejen z oblasti ekologické, nýbrž také z oblasti sociální a lidskoprávní, aktivisté Charty 77 atd. ... Já sám jsem byl v této době J. Beránkem, mj. v souvislosti s možnou kandidaturou M. Bursika na čele listiny a jinými rozhodnutími, několikrát obelhán. Za sametovým a přátelským úsměvem se skrývají profesionálně perfektní manipulace, podvody a lži... Předem připravena a provedena byla naopak kandidatura Patočky a ostatních“ (Horáček 12. 1. 2004). Zprvu dohodnutá podpora Cohn-Bendita a Messnera byla nakonec zrušena kvůli nedemokratickému jednání vedení SZ.

Cohn-Bendit k tomu poznamenal: „Nejvíce mě znepokojuje způsob, jímž vaše strana nedávno zacházela s těmi, kdo kritizovali některá politická rozhodnutí a postupy uvnitř strany...“ (Cohn-Bendit 25. 3. 2004). Beránek s Patočkou považovali za strůjce zrušení podpory Milana Horáčka. Napsali Cohn-Benditovi otevřený dopis, v němž se mimo jiné píše: „Víme, že jsi dostal dopis plný nepravdivých obvinění české SZ, napsaný Milanem

Horáčkem. ... Zveme Tě na jednání mezi Tebou a námi, abychom se pokusili zvládnout vznikající konflikt... Pokud nebudeme schopni se sejít a jednat, budeme rovněž nuceni požádat smírčí orgány Evropské strany zelených, aby se Tvým dopisem z 25. března zabývaly..." (Beránek; Patočka 27. 3. 2004). Krize vyvrcholila vyloučením Milana Horáčka z české Strany zelených v dubnu 2004 (Pečínka 2007, s. 6).

Volby do EP skončily pro české Zelené ziskem 3,16 % hlasů, tudíž žádný z jejích kandidátů neuspěl. Není bez zajímavosti, že Milan Horáček, kandidující v Německu, ve volbách uspěl a otevřel si pak v ČR svoji poslaneckou kancelář s tím, že má „zájem o názory českých voličů“ (Pečínka 2007, s. 8).

Martin Bursík předsedou SZ

V září 2005 se stal předsedou Strany zelených Martin Bursík a vztahy mezi oběma tábory se rapidně vylepšily. Nového předsedu oceňoval i Cohn-Bendit a Milan Horáček. Pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR dokázal Martin Bursík a jeho vedení vyjednat jak podporu EGP, tak i konkrétních osobností, v čele s Horáčkem a Rainholdem Messnerem. Druhý jmenovaný se nechal slyšet, že: „Politika udržitelného života je základním předpokladem pro to, aby si Evropa uchovala vedoucí roli v zápase o vyšší kvalitu života a budoucnost lidstva. Také mladé členské země EU jako Česká republika potřebují silnou Stranu zelených v parlamentu. Budoucnost je v inovaci. Budoucnost je zelená. Budoucnost nese naději“.²²

Po volebním úspěchu Zelených z června 2006 se rozjelo zdlouhavé vyjednávání o podobě příští vlády. Jednání SZ

²² Zdroj: <http://www.zeleni.cz/1386/clanek/reinhold-messner-byvaly-europoslanec-za-zelene/>

s pravicovými stranami přineslo vlnu polemiky a „pozdvihnutých obočí“. Jistý posun vztahů ale demonstroval europoslanec Milan Horáček, když uvedl: „Z evropské úrovně se do věci české SZ nikdo plést nebude, protože každá strana je autonomní“ (Pečínka 2007, s. 15).

Všechny „zelené“ strany poté českým zeleným nadšeně gratulovaly ke vstupu do vlády.

V současné době je tedy Strana zelených členem Evropské strany zelených, vzniklé v roce 2004 a prosazující typická témata.

Protože česká Strana zelených neuspěla ve volbách do Evropského parlamentu, její zájmy hájí zejména německý europoslanec Milan Horáček. EGP sdružuje strany z 31 zemí a má 8 stálých pozorovatelů. V evropském měřítku (i na půdě EP) patří k levicovým stranám.

5.0

Využití DP v didaktice

V diplomové práci Vývoj Strany zelených v ČR v letech 2002 - 2007 je mnoho pojmů, které se dle Rámcového vzdělávacího programu pro základní a střední vzdělávání mají vyučovat.

Stěžejní je zejména teoretická část této práce.

Pro ZŠ ve vzdělávací oblasti „Člověk a společnost“ se jedná o vzdělávací obor „Výchova k občanství“.

Nejvýznamnějším okruhem vztahujícím se k moji diplomové práci je jistě „Stát a právo“, ať už jde učivo o právních základech státu, principech demokracie či o lidských právech.

Využití na gymnáziích je možné ve vzdělávací oblasti „Člověk a společnost“ v Občanském a společenskovědním základu. Konkrétně jde o vzdělávací obsahy „Občan ve státě“ (prakticky všechno učivo), „Občan a právo“ (učivo o právu a spravedlnosti) a „Člověk ve společnosti“ (zejména učivo o masmédiích a životním prostředí).

V rámci teoretické části diplomové práce se v učivu mohou rozvíjet mnohá průřezová témata. Především se jedná o výchovu demokratického občana a environmentální výchovu. Klíčové kompetence, které jsou spojeny s učivem v první části mé diplomové práce, jsou zejména občanské kompetence.

Praktická část práce sice přímo nesouvisí s učivem na základních a středních školách, ale na gymnáziích by měl být vývoj ve Straně zelených naznačen ve vzdělávacím obsahu „Občan ve státě“. Z hlediska průřezových témat bych zdůraznil „Výchovu k myšlení v evropských a globálních souvislostech“ (zejména v kapitole pojednávající o vztahu českých a zahraničních zelených

stran) a „Mediální výchovu“ (ať už se jedná o mediální obraz strany či význam předvolebních průzkumů).
Moje diplomová práce by také dobře posloužila jako praktická ukázka citační normy a formální úpravy textu.

6.0

Závěr

Přestože po revoluci vše nasvědčovalo tomu, že by SZ mohla výrazněji promlouvat do politického života, téměř celá devadesátá léta se její preference pohybovaly okolo 1 %. Vybřednutí z politické marginality znamenaly až volby do PSP ČR konané v roce 2002. V nich Zelení sice nedokázali překonat pětiprocentní hranici volitelnosti a vstoupit do Parlamentu, získali však státní příspěvek. Straně výrazně pomohla podpora osobností z Brandýského fóra. Jan Beránek a Jakub Patočka si připravovali prostor pro převzetí moci ve Straně zelených různými akcemi, jako byla například Zelená padesátka nebo Tmavozelená výzva. Jan Beránek byl poté demokraticky a legálně zvolen do čela strany. Doba jeho předsednictví byla ve znamení vyrovnávání se s minulostí SZ a také ve znamení vnitřních rozporů. Finanční situaci se podařilo víceméně dostat pod kontrolu, a to patří k Beránkovým nesporným velkým zásluhám. Naopak se mu nikdy nepodařilo vypořádat se s vnitrostranickou opozicí. Ta jen využívala jeho nedůraznosti a všemi možnými prostředky se snažila podrývat jeho vůdcovské schopnosti. Snad každé významnější rozhodnutí bylo provázeno diskuzemi, obstrukcemi a problémy. Jednalo se zejména o tvorbu kandidátky SZ pro volby do EP, kde vnitrostranické spory Tmavozeleného proudu a Otevřené platformy eskalovaly. Strana působila na veřejnost jako rozhádaná partaj. Přesto její podíl na politickém životě v ČR vzrůstal. Za její barvy usedl do křesla Senátu novinář Štětina, Zelení uspěli i v krajských a obecních volbách. Volby do Evropského parlamentu skončily pro stranu úspěchem jen do té míry, že znovu dosáhla na příspěvek od státu.

Ve straně získával stále větší vliv Martin Bursík. Nejdříve byl zvolen místopředsedou a po pardubickém sjezdu v roce 2005 i předsedou strany. Jeho volba byla jednoznačná a nezpochybnitelná. Bursík fungoval na voliče skvěle. SZ po letech měla silného lídra s jasnými názory. Dařilo se mu také získávat dostatek prostoru v celostátních médiích. Příkladem fungoval efekt volební klauzule. Voliče Zelení nalákali na nové tváře a názory. To vše v kombinaci s dílčími úspěchy posledních čtyř let dokázali Zelení přetavit v historický úspěch - 6,29 % hlasů ve volbách do PSP ČR v roce 2006. Vyjednávání o budoucí vládě bylo pro všechny zúčastněné strany (ale i pro širokou veřejnost) zdlouhavé a unavující. Strana zelených se snažila zachovat si nekonfliktní rétoriku a postoj. Přestože měla pouhých 6 poslanců, její postoj se ukázal být téměř klíčový. Vyjednávání bylo zpočátku vedeno mezi pravicovou ODS, středovou KDU-ČSL a Stranou zelených, která se opakovaně vymezovala proti zařazení do pravolevé škály. Vyjednávání skončilo podpisem koaliční smlouvy výše uvedených stran. Jejich poslanci ovšem neměli potřebnou nadpoloviční většinu ve Sněmovně, aby mohla být nová vláda vyjádřena důvěra. Patovou situaci vyřešili Zelení, kteří jako první odstoupili od chystaného projektu. Po týdnech jednání sestavil Mirek Topolánek menšinovou vládu ODS, která podle očekávání nezískala důvěru sněmovny. Za nepřehledných jednáních se rodil druhý trojkoaliční projekt, který byl podepsán těsně před koncem roku 2006. Díky dvěma přeběhlým poslancům získal důvěru sněmovny a nová vláda mohla začít konečně pracovat. Součástí druhé Topolánkovy vlády byla i Strana zelených. Její čtyři ministři obsadili své úřady.

Můj úmysl uzavřít diplomovou práci se vstupem zástupců SZ do vlády se ukázal jako šťastný tah. Kapitola vládnutí SZ je ve dnech dokončování práce velmi otevřená. Zelení během dvou let stihli vyměnit dva ministry, šéfa svého poslaneckého klubu a vyloučit dvě poslankyně a bývalou ministryni ze strany. Museli čelit vnitrostranické kritice, zejména v otázce umístění radaru v ČR. Byla založena vnitrostranická opoziční frakce. Jejich preference začaly klesat až pod pětiprocentní úroveň.

26. 3. 2009 přijal prezident Václav Klaus demisi vlády Mirka Topolánka, tedy i ministrů za Stranu zelených. Na kritické zhodnocení tohoto období si budeme muset ještě počkat...

7.0

Resumé

Diplomová práce se zabývá vznikem a vývojem Strany zelených do roku 2007.

Přestože po revoluci vše nasvědčovalo tomu, že by mohla SZ výrazněji promlouvat do politického života, téměř celá devadesátá léta se její preference pohybovaly okolo 1 %. Zvrat nastal v roce 2002, kdy strana dosáhla na státní podporu ve volbách do PSP ČR. Vedoucí pozice ve straně převzali v roce 2003 ekologičtí aktivisté Beránek a Patočka. Postupně proti nim rostla silná vnitrostranická opozice a v roce 2005 byl zvolen předsedou strany Martin Bursík. S jeho osobou je spojen raketový vzestup českých Zelených, kteří se po půl roce jeho předsednictví dostali do parlamentu a po složitých vyjednáváních i do vlády. Bylo to zapříčiněno i ve světě nevídanou politickou orientací českých Zelených spíše doprava.

Abstract

This thesis deals with the origin and evolution of the Czech Green Party to 2007.

Despite the fact that after the revolution in 1989 everything suggested that the Greens might significantly influence the political scene, their preferences were moving around 1 % throughout the nineties. The year 2002 was the turning point, when the party reached state support in the elections to the Parliament. In 2003, ecological activists Beránek and Patočka held the head position in the party. Gradually, a strong intra-party opposition grew against them, and in 2005 Martin Bursík was elected the party chairman. Under his leadership, an upward trend of the party could be observed: after half a year of his presidency the Greens got into Parliament

and, after complex negotiations, to the government. This was also caused by an unprecedented political orientation to the right wing of the political spectrum.

ČERNÝ, A. (2004). Stále na kořeni. Respekt 2004, č. 33.

ČERNÝ, A. (2004). Dopis Danielu Čohn-Benditovi ze dne 22.3. 2004.

KLÁSKA, B. (ed.). (2003). Česká strana zelená: komunistický režim v Československu 1968 - 1989. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2003. ISBN 80-7163-207-9.

ŠTĚPÁNEK, I. (2003). Strana zelená se zmanipulovává. Lidové noviny 2003, č. 12.

ROZDIL, M. (2006). 21 - bulletin pro moderní zelenou politiku (online). 2006. (cit. 2006-26-10). Dostupné na WWW: <http://www.telnet.cz/3418/clanek/listopad-2006/>.

ČERNÝ, A. (2004). ČERNÝ, M., ed. (2004). Dopis do studie politické strany. Praha : Vydavatelství a nakladatelství Albatros, 2004. ISBN 80-7163-276-6.

ČERNÝ, A. (2004). Plánová výroba republikové republiky. Lidové noviny.

ČERNÝ, A. (2004). Dopis Danielu Čohn-Benditovi ze dne 1. 12. 2004.

ČERNÝ, A. (2004). Dopis Danielu Čohn-Benditovi ze dne 23. 3. 2004.

8.0

Použitá literatura

BÁRTOVÁ, E. Zelení stále na kordy. *Respekt* 2004, č. 33, s. 5.

BERÁNEK J.; PATOČKA, J. Dopis Danielu Cohn-Benditovi ze dne 27. 3. 2004.

BLAŽEK, P. (ed.). *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968 - 1989*. Praha : Dokořán, 2005. ISBN 80-7363-007-9.

BREZINA, I. Sjezd Strany zelených je zmanipulovaný. *Lidové noviny* 2003, s. 12.

BURSÍK, M. Zelený rok 2006. 21 - *bulletin pro moderní zelenou politiku* (online). 2006 (cit. 2008-20-10).
Dostupné na WWW: <
<http://www.zeleni.cz/3415/clanek/listopad-2006/>>.

CABADA, L.; KUBÁT, M., aj. *Úvod do studia politické vědy*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-076-5.

COHN-BENDIT, D. Písemné vyjádření republikové radě Strany zelených.

COHN-BENDIT, D. Dopis Daniela Cohn-Bendita ze dne 7. 12. 2003.

COHN-BENDIT, D. Dopis Daniela Cohn-Bendita ze dne 25. 3. 2004

ČALOUN, D; FOLTÝN, T.; HAVLÍK, T. aj. (eds.). *Volby do poslanecké sněmovny v roce 2006*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2006, ISBN 80-7325-108-6.

ČECHOVÁ, M. *Strana zelených ve stranickém systému České republiky v letech 2002 - 2007*. Brno 2008, 54 s.

Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií, Katedra politologie. Vedoucí práce Vlastimil Havlík.

DITRYCH, O. *Parlamentní volby v ČR - jak to funguje?*

Glosy (online). 2006, č. ?, (cit. 27. 11. 2008).

Dostupné na WWW: <<http://>

<http://glosy.info/texty/parlamentni-volby-v-cr-jak-to-funguje/#pozn1>>.

DRCHAL, V. *Zelené vede Beránek, uspěla i opozice*. *Lidové noviny* 13. 9. 2004, s. 2.

FIALA, P.; STRMISKA, M. (eds.). *Víceúrovňové vládnutí: teorie, přístupy, metody*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-074-8.

HORÁČEK, M. *Dopis Milana Horáčka pro vedení Nadace Heinricha Bölla v Berlíně a vedení německých a evropských zelených ze dne 12. 1. 2004*.

HROCHOVÁ, L. *Volební kampaň 2006 - Analýza volebních strategií a komunikačních nástrojů s ohledem na KSČM*.

Olomouc, 2008. 67 s. Bakalářská práce, Univerzita Palackého v Olomouci. Filozofická fakulta. Katedra politologie a evropských studií. Vedoucí práce E. Bradová.

JANIŠ, P. Předvolební téma zelených: zneužívání minulosti. *Právo* 4. 6. 2004, s. 5.

JEHLIČKA, P. Czech Greens in the 2002 general election. *Environmental politics*, č. 2, roč. ?, s. 133 - 139.

KUTILOVÁ, M. Zelení: Trestní oznámení na bývalého předsedu. *Lidové noviny* 22. 8. 2003, s. 4.

KAŠPAR, J. Kocáb, Kraus a spol.: "Dejme šanci Zeleným!". *Ekolist* (online). 2002, (cit. 2008-20.10). Dostupné na WWW: <<http://www.ekolist.cz/zprava.shtml?x=92651>>.

KNEBLOVÁ, E. *Volební strategie Strany zelených ve volbách do Poslanecké sněmovny v letech 2002 a 2006*. Brno 2007, 54 s. Magisterská práce. Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií, Katedra politologie. Vedoucí práce Lubomír Kopeček.

KOLEKTIV AUTORŮ: Poslední slova. Čim ještě chtějí zaujmout? Praha 14. 6. 2002, *MF DNES*, s. 2.

KOLEKTIV AUTORŮ: Výsledky voleb 2002 (zvláštní příloha). Praha 17. 5. 2002, *Lidové Noviny*, s. 16.

KOPŘIVA, R. Možnosti aplikace modelů stranické identifikace v podmínkách lokálního politického procesu. In *Sborník příspěvků: III. kongres českých politologů 2006*. Praha : Česká společnost pro politické vědy, 2006 [cit. 10. 11. 2008]. Dostupné na WWW: <<http://www.cspv.cz/dokumenty/kongres2006/HP%2028/Radek%20Kopriva.pdf>>.

KOUDA, J; GEUSSOVÁ, M. Zelené naděje, růžové sny. *Ekonom* 2006, č. 4, s. 15.

KŘÍŽKOVSKÝ, L; ADAMOVÁ, K. *Politologie (stručný přehled)*. Praha : Čechos, 1991.

KUNDRA, O. *Zelení rudí vzteky*. Respekt 2003, roč. 2003, s. 6.

KUNŠTÁT, D. (ed.). *České veřejné mínění: výzkum a teoretické souvislosti*. Praha : Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2006. ISBN 80-7330-081-8.

KUNŠTÁT, D. Funkční postavení politických stran a zájmových skupin v politickém systému. In *Politologická revue*, Praha : Česká společnost pro politické vědy 2. 12. 2003. ISBN 1211-03530103.

LEBEDA, T.; LINEK, L; LYONS, P. aj. *Voliči a volby 2006*. Praha : Sociologický ústav AV ČR, 2007. ISBN 978-80-7330-126-2.

luk: Zelené stíhají nečekané exekuce. *Právo* 28. 12. 2004, s. 6.

MALÍŘ, J; MAREK, P. aj. *Politické strany II. (Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu v letech 1861 - 2004*. Brno : Doplněk, 2005. ISBN 80-7239-179-8.

MLÝNEK, D. *Strana zelených a její pozice ve volebním systému České republiky - případ celostátních a krajských voleb*. Brno 2008, 78 s. Magisterská práce.

Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií,
Katedra politologie. Vedoucí práce Jakub Šedo.

NOVÁK, M. *Systémy politických stran*. Praha
: Sociologické nakladatelství, 1997. ISBN 80-85850-22-2.

OUTLÝ, J. *Strany a stát, volby a finance*. V Olomouci
: Periplum, 2003, ISBN 80-86624-12-9.

PEČÍNKÁ, P. *Zelená zleva: historie ekologických stran
v Evropě*. Praha : G plus G, 2002. ISBN 80-86103-58-7.

PEČÍNKÁ, P. Jak Strana zelených svlékla starou kůži.
Parlamentní zpravodaj 2003, č. 4, s. 31-36.

PEČÍNKÁ, P. Čtyři tváře Strany zelených a Strany pro
otevřenou společnost. *Blisty* (online). 2004 (cit. 2008-
20-10). Dostupné na WWW: <
<http://www.blisty.cz/2004/12/8/art20979.html>>.

PEČÍNKÁ, P. Zelená mozaika pod drobnohledem. In FIALA,
P; STRMISKA, M. *Víceúrovňové vládnutí: teorie, přístupy,
metody*. Brno : Centrum pro studium demokracie a
kultury, 2005. ISBN 80-7325-074-8.

PEČÍNKÁ, P. Zelené linky Praha-Brusel. *Blisty* (online).
2007 (cit. 2008-20-10). Dostupné na WWW: <
<http://www.blisty.cz/art/36532.html>>.

ROUČEK, L. *Malá politologie*. Praha : Ústav mezinárodních
vztahů, 1993, ISBN 80-901301-8-6.

ŘÍCHOVÁ, B; LISA, A. *Antologie světových politologů II*. Praha : Vysoká škola ekonomická, 1995. ISBN 80-7079-881-5.

SARTORI, G. *Strany a stranické systémy*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-062-4.

SKOPAL, R. *Strana zelených ve vládní koalici po parlamentních volbách 2006*. Brno 2008, 38 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií, Katedra politologie. Vedoucí práce Vlastimil Havlík.

SPURNÁ, M. *Proměna mediálního obrazu Strany zelených v MF DNES pře volbami do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2006*. Brno 2008, 92 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií, Katedra mediálních studií a žurnalistiky. Vedoucí práce Václav Štětka.

STRMISKA, M. *Politické strany moderní Evropy*. Praha : Portál, 2005, ISBN 80-7367-038-0.

STUHLÍK, D. *Patočka a lidé kolem něj chtějí změnit Stranu zelených*. Lidové noviny 2002, roč. ?, s. 4.

STUHLÍK, D. *Tmavozelený proud chce ovládnout Stranu zelených*. Lidové Noviny 2002, s. 6.

TABERY, E. *Převrat u zelených (Mladí ekologičtí radikálové vyrazili na dlouhý pochod institucemi)*. Respekt 2003, roč. 2003, s. 5 - 7.

TABERY, E: *Nabízíme šanci (Strana Zelených chce ochránit demokracii před ODS)*. Respekt 2002, roč. 2002, s. 5 - 7.

tk: Slibovali strom za každý hlas, teď nemají na sazenice. *MF DNES* 14. 6. 2003, s. 5.

UHL, P. Věřím v pád patočkovského sektářství. *Blisty* (online). 2004 (cit. 2008-20-10). Dostupné na WWW: <<http://82.208.32.80/art/17694.html>>.

VYKOUPIIL, L. *Slovník českých dějin*. Brno : Julius Zirkus, 2000. ISBN 80-902782-0-5.

Všeobecné zpravodajství ČTK

(pro větší přehlednost řazen chronologicky)

VAVRUŠÁK, J. Strana zelených se chce s novým vedením dostat do parlamentu. Praha : Všeobecné zpravodajství ČTK, 3. 3. 2002.

NOVÁK, Z. *Zelení jsou nejednotní, část členů ve volbách podpoří SOS*. Brno : Všeobecné zpravodajství ČTK, 22. 4. 2002.

JACOBISOVÁ, V. Nový politický program zelených se netýká jen ekologie. Praha : Všeobecné zpravodajství ČTK 11. 11. 2002.

KLEPÁČ, V. Komunální volby v Brně přinesly Straně zelených historický úspěch. Brno : Všeobecné zpravodajství ČTK 11. 11. 2002.

NOVÁK, Z. *Delegáti sjezdu ostře kritizovali hospodaření Strany zelených*. Brno : Všeobecné zpravodajství ČTK, 5. 4. 2003.

rem: *Kongres ekologů v Římě: Evropa potřebuje silnou stranu zelených*. Praha: Všeobecné zpravodajství ČTK, 21. 2. 2004.

REMEŠOVÁ, S. *Předseda zelených: Mimořádný sjezd může být hned po volbách*. Praha : Všeobecné zpravodajství ČTK, 16. 6. 2004.

rem: *Masarykovy univerzity bude kandidovat za zelené*. Brno : Všeobecné zpravodajství ČTK, 24. 7. 2004.

BLAŽKOVÁ, A. *Strana zelených přišla kvůli exekucím o statisíce korun*. Praha : Všeobecné zpravodajství ČTK, 24. 12. 2004.

REMEŠOVÁ, S. *Zelení si budou necelý rok po sjezdu možná opět volit nové vedení*. Praha : Všeobecné zpravodajství ČTK, 19. 5. 2005.

ŠUBRT, P. *Stranu zelených čeká volební sjezd, na předsedu kandiduje Bursík*. Kutná hora : Všeobecné zpravodajství ČTK, 2. 7. 2005.

KHOLL, J. *Beránek nebude kandidovat na předsedu Zelených*. Praha : Všeobecné zpravodajství ČTK 8. 8. 2005.

HOŠNA, J. *Ze Strany zelených vystoupilo několik funkcionářů*. Praha : Všeobecné zpravodajství ČTK 22. 9. 2005.

RYCHTERA, Z. *Beránek: Hlavními protivníky Strany zelených jsou sami Zelení.* Pardubice : Všeobecné zpravodajství ČTK, 24. 9. 2005.

REMEŠOVÁ, S. *Zelené chce vést do sněmovních voleb v Praze exministr Bursík.* Praha : Všeobecné zpravodajství ČTK, 13. 12. 2005.

mkv: *ČSSD chce kvůli konkurenci klást důraz na ekologii.* Praha : Všeobecné zpravodajství ČTK, 26. 1. 2006.

REMEŠOVÁ, S. *Pokud uspějí ve volbách, budou s nimi jednat ČSSD i ODS.* Praha : Všeobecné zpravodajství ČTK, 19. 2. 2006.

ČADA, K. *Straně zelených by podle sociologů mohli voliči ještě přibývat.* Praha : Všeobecné zpravodajství ČTK, 2. 3. 2006.

BLAŽKOVÁ, A. *Kdo volí zelené, volí Topolánka dražší potraviny.* Praha : Všeobecné zpravodajství ČTK, 7. 3. 2006.

HOŠNA, J. *Volební úspěch zelených neprospěje jim ani ČR.* Praha : Všeobecné zpravodajství ČTK, 11. 3. 2006.

pba. *Zelení jsou hit sezony.* Praha : Všeobecné zpravodajství ČTK, 18. 3. 2006.

REMEŠOVÁ, S. *Policista Čermák trvá na oprávněnosti svého zásahu.* Praha : Všeobecné zpravodajství ČTK, 3. 5. 2006.

BLAŽKOVÁ, A. *Paroubek vyzval Bursíka, aby vysvětlil byt i peníze na kampaň.* Praha : Všeobecné zpravodajství ČTK, 12. 5. 2006.

REMEŠOVÁ, S. *Zelení stáhnou z kandidátky signatáře levicového manifestu.* Praha : Všeobecné zpravodajství ČTK, 30. 5. 2006.

MANDYSOVÁ, Z. *Zelení se radují, ke vstupu do sněmovny mají jen krůček.* Praha : Všeobecné zpravodajství ČTK, 3. 6. 2006.

red: *Zelení uvažují mezi formami účasti ve vratké vládě nebo opozici.* Praha : Všeobecné zpravodajství ČTK, 5. 6. 2006.

REMEŠOVÁ, S. *Zelení budou jednat o koalici s ODS.* Praha : Všeobecné zpravodajství ČTK, 5. 6. 2006.

PETROVÁ L. *Lidři zelených mohou jednat o vládě se všemi kromě KSČM.* Praha : Všeobecné zpravodajství ČTK, 10. 6. 2006.

PETROVÁ L. *Bursík čeká, že dostane univerzální mandát k jednání o vládě.* Praha : Všeobecné zpravodajství ČTK, 10. 6. 2006.

HRDLIČKA, J. *ODS, lidovci a zelení tvoří vládu.* Praha : Všeobecné zpravodajství ČTK 13. 6. 2006.

REMEŠOVÁ, S. *Bursík: Vznik koalice nezávisí na nás.* Praha : Všeobecné zpravodajství ČTK, 22. 6. 2006.

hš: Podle Bursíka by zelení mohli vycouvat z koalice.
Praha : Všeobecné zpravodajství ČTK 4. 8. 2006.

iri: Nečekám, že vládu podpoří lidovci a zelení. Praha :
Všeobecné zpravodajství ČTK 18. 8. 2006.

ben. *Topolánek a Bursík se dohodli na formálním ukončení
koalice.* Praha : Všeobecné zpravodajství ČTK, 24. 8.
2006.

REMEŠOVÁ, S. Bursík: *Nové volby nejpozději na jaře 2008.*
Praha : Všeobecné zpravodajství ČTK, 23. 11. 2006.

iri: Klaus Týdnu: *Spojení ODS a zelených považují za
nešťastné.* Praha : Všeobecné zpravodajství ČTK, 7. 1.
2007.

NEŘOLD, T. *Předsedkyní poslaneckého klubu je Kateřina
Jacques.* Praha : Všeobecné zpravodajství ČTK, 9. 1.
2007.

REMEŠOVÁ, S. Paroubek potvrdil: ČSSD vládu nepodpoří ani
ji nebude tolerovat. Praha : Všeobecné zpravodajství
ČTK, 10. 1. 2007.

REMEŠOVÁ, S. ODS podle Bursíka mění postoj k ekologickým
tématům. Praha : Všeobecné zpravodajství ČTK, 23. 1.
2007.

REMEŠOVÁ, S. Bursík: Povedlo se konsolidovat stranu a
vstoupit do sněmovny. Praha : Všeobecné zpravodajství
ČTK, 17. 2. 2007.

REMEŠOVÁ, S. Zelení dali do voleb 26, 4 milionu, vrátilo se jim 44 milionů. Praha : Všeobecné zpravodajství ČTK, 29. 3. 2007.